

σολέα, βεβαιάν⁴⁾ εἶναι αὐτῷ τῷ τοῦ ἀγροῦ δεσποτεῖαν⁵⁾ εἴτα
οἱ βιωτείς ἀτέργαμψε πρὸς αὐτὸν οὐτος⁶⁾ εἰ μὴ ἴδιον⁷⁾ εἶτε
μανδάτον ὁ προκονουμάτως, ἐπιτρέπον αὐτῷ τοῦ ἀγροῦ τῷ ἔκ-
ποθησῃ, μη ἔχειν αὐτὸν ἔξουσιαν τῆς πρωτείας, καὶ διὰ τούτο
μη τούμπιον εἴγε τῷ αὐτῷ τοῦ πρωτείας, εξαιτοῦντος τῷ
δεσποτεῖαν τοῦ πρώτηματος ἀρμόζειν ἑαυτῷ.

μὴ ἔχον τος⁸⁾] Ρεστε οὖν ὁ γενικὸς προκονουμάτως οὐ δύνα-
ται ἐποιεῖν ἀγρον, ἀνήκοντα τῷ δεσποτεῖαν. ἴδιον γάρ, η δια-
τοξις ἴδιον μαγδόν ἐπὶ τούτον ἔχει, καὶ τέλος⁹⁾ τοῦτο
ομηλεῖσθαι, ὡς ἀρμόδιον τοῦτο τῷ τίλῳ, εἰσὶνται δὲ καὶ ἐτῷ
δὲ προκονουματοῦβούς τῶν πρωτῶν, ὅτι οὐδὲν μὴ ὃν εὐφράστον
δύναται ὁ γενικὸς προκονουμάτως ἔκποτεῖν.

ὤνησάμενος¹⁰⁾] Πρόσκειται εἰς τὸ κατὰ πόδας¹¹⁾ μὴ κατὰ
βούλησιν τοῦ δεσποτον, καὶ φησιν ὁ Θαλελαῖος¹²⁾ ὅπερ ὡς
μανδάτον ἔκαλεσε εἰ, τοῦτο τούτην βούλοντατεμ¹³⁾ ἔκαλεσε.
οὐ γάρ μὴ ἐντείλατο ὅπτῶς ὁ δεσπότης πρωτεῖναι¹⁴⁾ τοῦ ἀγρού,
οὐδὲν δὲ πιπάκοντα πρέπει. αὐτὸν δὲ διάν
έντελλεθαι δοκεῖ. ὄπερ γάρ τινα βλέπω τινὰ ἔχριναμενόν με, καὶ μὴ ἀ-
τιλέγω, δοκά ἐντελλεθαι, καὶ διὰ τούτο κατέχομαι τῷ μαν-
δάτῳ.

ἢ. Μηδεὶς γενέσθαι ἐντολεὺς ἀναγκάζεσθω, μηδέ
τι πλέον¹⁵⁾ πράτειν τῆς ἐκκλήσιον¹⁶⁾ μηδὲ ἄκον τις τὸν
ἀπόντα διεκδικείτω.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

μηδεὶς γενέσθαι] Ζήτει τὸ φδ. κεφ. καὶ τοῦ θ.
βιβλ. τίτλ. α'. κεφ. δ. Θέμα τελευταῖον.
ἐντολεὺς¹⁷⁾] Κεφ. μετ'. θέμ. δ.

ΘΑΛΕΛΑΙΟΤ.

Οὐδεὶς ἄκον ἀναγκάζεται γένεσθαι προκονουμάτως, η ἀναγκά-
ζεται καὶ ἐν ἄλλαις δικαιαὶς ὑπὲρ ἐμον δικαιεσθαι, εἰ μὴ ὁρι-
ζεται παροκλούνθεσιν ἐπὶ τῇ δίκαιᾳ, εἰς τὴν ἐδόθη παρ ἐμον
προκονουμάτως, τότε γάρ ἀνάγκην ἔχει πληρώσαι τῷν ἐκκλησιον.
ἄλλον δὲ ὑπὲρ ἐναγομένου τις ἀναγκάζεται γένεσθαι δεσπόσιων,
εἰ καὶ ἀπαξ γέγονεν αὐτοῦ¹⁸⁾ προκονουμάτως. ἀρκεῖ γάρ αὐτῷ
πληρώσαι τοῦ ἐν αὐχῇ ἐνταλθεν αὐτῷ. ἔχει δὲ τὸ κατὰ πόδας τῆς
διατάξεως οὐτος¹⁹⁾. Άκον προκονουματούσιν καταδέξασθαι οὐδὲις
ἀναγκάζεται· ἄλλον δὲ ταῦτην αὐτῷ τῷ δίκαιη περιετέων τις
ἀναγκάζεται ἐπεκτείνει, εἰ μὴ ἐκκλησις περιετεθεῖ. οὔτε δὲ
τῷν ὑπὲρ τοῦ ἀπόντος δεσποτούσινα ὑπεισέλθειν τις συνωθεῖται,
ὅποτε ἵκανον εστι τῷ πιστιν, ἢν κατεδέξιτο, ἀποπληρώσαι.

τῆς ἐκκλήσιον²⁰⁾] Τοῦτο τῆς ἐκκλήσιον μὴ προσκείμενον τῇ
παλαιᾳ δικαίαι προσέθηκαν νῦν οἱ περιφρεστοι καθι-
κενται. σημείωσιν οὐν τὸν τούμπιον, ὅτι δοθεῖσ ἐν δίκαιη προ-
κονουμάτως, ἐὰν ἐκκλησις περιετεθῇ, ἀναγκάζεται καὶ τῷ τῆς
ἐκκλησι δίκαιη ἀγωνίζεσθαι, εἰ δὲ ἀρα καὶ ἐκκλησιαὶ ἀναγ-
κάζεται ὁ προκονουμάτως ἡτηθεῖς ἐν τῇ δίκαιῃ, ίδε τοκταῦσθεντα
ἐν τῷ διάβολον τῶν de rebus, ἐν τῷ τίτλῳ τῆς μανδάτου,
καὶ αὐτῶν μεμήσο, ἔως ὅτε ἐν τῷ ἑβδόμῳ βιβλίῳ οὖν θεώ
γενινεθα, ἔνθε τῷ περὶ τῶν ἐκκλήσιον τελειωτεον εἴσηται.

Ἐρώτησις²¹⁾ πῶς γὰρ εἶχε τῷ αὐτῷ δίκαιη ἐπεκτείνει, εἰ
μηδὲκλητος παρενετέθῃ; μαθε²²⁾ πολλαῖς ανηγόνται τῷ προκο-
νουμάτῳ ἐν τῇ ἀγωγῇ ἔλεγεν ὁ δεσπότης τῆς δίκαιης, οὐτεὶς
οὐτοὶς δεφειδευειν αὐτὸν οὐν ἀναγκάζεται, ὡς εἰσὶνται ἐν τῷ
δὲ προκονουματοῦβούς τῶν πρωτῶν, η καὶ πρὸς ἐκεῖνον νότι-
σον, οὐ παρῷν ὁ δεσπότης προκατηρχθῆ²³⁾ καὶ μετὰ προκαταρ-
χῆ²⁴⁾ δέσκεται αὐτὸν προκονουμάτῳ, ἔνθε τῇ καταδίκη καλῶς ἐ-
φέρεται κατὰ τοῦ δεσπότου, δὲ καταδικασθεῖς ἔλεγεν αὐτῷ,

τὸν ἀπόντα²⁵⁾] Τοῦτο νότιον, ἥπια μὴ κινεῖ τις ὑπὲρ
αὐτοῦ ἀγωγήν, ὁ γάρ μηδεμίαν ὑπὲρ τινος κανῶν ἀγωγήν,
οὐτος δεφειδευειν αὐτὸν οὐν ἀναγκάζεται, ὡς εἰσὶνται ἐν τῷ
δὲ προκονουματοῦβούς τῶν πρωτῶν, η καὶ πρὸς ἐκεῖνον νότι-
σον, οὐ παρῷν ὁ δεσπότης προκατηρχθῆ²⁶⁾ καὶ μετὰ προκατα-
ρχῆ²⁷⁾ δέσκεται αὐτὸν προκονουμάτῳ, ἔνθε τῇ καταδίκη καλῶς ἐ-
φέρεται κατὰ τοῦ δεσπότου, δὲ καταδικασθεῖς ἔλεγεν αὐτῷ,

d) Cod. Haen. βεβαιώς. e) Cod. Haen. εἰδικόν. f) Cod. Haen. τιὼς προ τίλος. g) Cod. Haen. male ἐκέλευσε. h) Cod. Haen. βούλοντατε. i) Cod. Haen. minus recte πρωτεῖναι. k) Fabr. et Theod. πλέον ι. Hoc cap. 91. apud Theodorum est 95. h. i. l) Cod. Haen. αὐτῷ. m) In MS. ἐλλειματής, quod in duas voces divisi cum Scheltinga. R.

peratore, ut sibi huius praedii dominium concederetur: quo facto Imperator ita ad eum rescripsit: procurato-rem, si nullum speciale mandatum accepit praedii distra-hendi, praedium vendere non posse. Ideoque iniustas emtoris esse preces, quibus sibi rei dominium concedi desiderat.

non habere] Ergo procurator universalis non potest distrahere praedium ad dominum suum pertinens. Ecce enim, constitutio speciale mandatum ad eam rem desiderat. Observa et finem, tanquam consentaneum huic titulo. Dictum quoque est tit. D. de Procuratoribus, omnium bonorum procuratorem nihil alienare posse, nisi res, quae facile corrumpantur.

emit] Additum est in τῷ κατὰ πόδας¹¹⁾ non ex volun-tate domini. Et ait Thalelaeus: quod supra mandatum appellavit, illud nunc voluntatem vocat. Neque enim dominus nominatim mandavit, ut praedium venderetur, sed vendentem videns toleravit. Nam illud ipsum videre pro mandato habetur: ut si quem video pro me fideiu-bentem, neque contradico, mandare videor, et propter-ea obligor ex mandato.

XCI. Invitus nemo procreationem suscipere cog-a-
tur, nec eandem ultra, nisi provocatio-
nis causa, ex-C. II. 12. in
tendere: sed nec invitus quis absentem defendat. L. 17.
13.

SCHOLIUM.

invitus nemo] Quaere cap. 104. et lib. 9. tit. I.
cap. 4. them. ult.

procreationem] Cap. 46. them. 4.

THALELAEI.

Nemo invitus cogitur fieri procurator, neque in aliis
causis pro me litigare compellitur, nisi provocatio se-
cuta sit litem, in quam a me constitutus est procurator.
Tunc enim necesse est, ab eo impleri provocacionem.
Sed neque quis cogitur rei defensionem suscipere, licet
semel eius fuerit procurator. Sufficit eum implere, quod
initio mandatum est. Versio autem constitutionis ad
verbū facta ita habet: Invitus procreationem suscipere
nemo cogitur: nec eandem litem ultra quis compellitur
extendere, nisi provocatio interponatur. Neque absentis
defensionem subire cogitur, cum fidem, quam suscepit,
implere sufficiat.

provocationis] Quod hic de provocatione dici-
tur, in veteri constitutione non reperitur, sed ab illus-
tribus Codicis compilatoribus adiectum est. Observa
autem sanctionem, quod procurator in litem datus, si
interposita sit provocatio, etiam provocacionis iudicium
exercere cogatur. An vero procurator in iudicio victus
etiam appellare compellatur, de eo vide, quae tractantur
lib. 6. eorum, qui de rebus sunt, tit. Mandati, eorumque
memor sis, donec ad lib. 7. cum Deo pervenerimus, ubi
de Appellationibus plenus traditur.

Quaestio: quomodo eandem litem extendere potest,
si provocatio non est interposita? Disce: saepe accidit,
ut agenti procuratori in ipsa actione litis dominus di-
cat: quoniam tu principale causam pro me egisti, iu-
dicati etiam actionem pro me exerceas. Procurator au-
tem respondet, se libenter desistere, nec alteram iudi-
caci suscipere velle. Hoc igitur potissimum est, quod
constitutio dicit concedens procuratori, ne cogatur iudi-
caci actionem exercere, licet haec ex eadem lite, quam
ventilavit, adhuc sit reliqua. Alia ratione constitutionis
verba intelligere non possum.

absente] Hoc intellige, si quis non agat eius
nomine. Nam qui nullam pro aliquo actionem exercet,
is nec defendere eum cogitur, ut dictum est tit. D. de
Procuratoribus. Vel hoc ad eum casum refer, quo don-
minus praesens litem contestatus est, et post litis con-
testationem eum constituit procuratorem, quando con-
demnatio recte datur adversus dominum, et sic condem-
nativa intelligere non possum.

ἐπειδὴ ἐν τῇ προτῃ μου δίκη σὺ με ἀδεφένδεσσας, δεφένδευσόν με καὶ τῇ δίκῃ τῆς ιονδικάτου, ὃ δὲ οὐκ ἡβούλετο. καὶ ἐδέξατο αὐτὸν τὴν πρωτίην ἡ διάταξις, πρὸς τοῦτο μᾶλλον ἀνηκη ἡ ἄγονη^{a)} τῆς διατάξεως λέγουσα, ὅτι ἀρχεῖ τῷ προκοπατωρὶ πληρώσα τὴν πλάτην, τῷ πατερέσσατο. τέως ἐν τῷ πωτοτύπῳ δικαιοτηθῷ ἀγονίσασθαι, οὐ μὴ ἀναγκάζεσθαι δεῖ αὐτὸν ἐν τῷ δικαιοτηθῷ τῆς ιονδικάτου δεφένδεναι αὐτὸν· καὶ λόγος δὲ ὑπερέμεν, ὡς παρὸν αὐτὸν προκατηγόρηθη, καὶ μετὸν προκαταρχὴν δέδοκε τὸν προκοπατωρὸν μᾶλλον ἀπολυτάνεοθαναι καὶ γὰρ τότε ἰσχυρῶς καὶ τοῦ προκοπατωρὸς δικαιομένου, ὃ δεσπότης καταδικάζεται. καὶ ὥν γὰρ αἱ προκατάρχεις, κατὰ τοινων καὶ αἱ καταδίκαιες.

L. 18. Κβ'. Ἐπέρονς^{b)} ἡ γυνὴ παρὰ τὴν φύσιν μὴ διεκδί-
C. II. 12. in κείτω· αἰτέτω δὲ^{c)} παιδὶ ἀνήρῳ δύναι ἐπίτερον.
nostris 13.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

Παρὰ τὸν νόμον ὁ δοῦλος καὶ ὁ ὑπεξόντιος.
πατέρι δὲ ἀνήρῳ, Ζήτει τοῦ Φ'. βιβλ. τίτλ. α'. κεφ. λα'. εἰ γὰρ μὴ αἰτηθῇ, οὐ κληρονομεῖ τὸν παιδίον.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ.

Γυνὴ οὐδὲ δεφενδεῖται ἄλλον. μέμνησο τῆς δ'. διατ. τοῦ παρόντος τέλου λεγούσης, ὅτι γυνὴ μὴ οὐσα in rem suam προκοπατωρὸν ἀλλοτρίῳ αγορῆσαι οὐτονούσῃ. γυνὴ καλῶς αἰτεῖ ἐπίτερον τῷ ἴδιῳ νίνῳ. φυσικὸς δέ τοι διατ. τοῦ λα'. τίτλ. τοῦ ε'. βιβλ. ④) ὅτι, καὶ φυσικὸς οὐτονός δινός, ὡρίει αὐτῷ ἐπίτερον ἡ μήτηρ αἴτησα. τοῦτο γὰρ μὴ ποιούσα οὐ διαδέσται αὐτὸν πατέρα τὴν θέσην. διατ. ①) τοῦ εἰδηματού λα'. τίτλ.

ΘΑΛΕΙΑΙΟΤ.

Μήτηρ προσῆλθε βασικεῖ νέον νήπιον ἔχονσα, καὶ ἐζήτησε μᾶλλον τας ἀρμόδιοντας, τῷ νεῷ δίκαια γυμνασίαι καὶ ἀναγυμνίαις κατὰ τῶν δεφενδοντος αὐτὸν. ὑπαγομένουσα οὐν τῇ μητρὶ τούτῳ ἡ διάταξις οὐτοὺς ἀπέγοναφεν. Ἀλλογάλιαν καταδέσσαθαι δεφενδοίσα, ἀρδοὶ πρέποντος ἐστὶν ὄφρισον, καὶ ὑπέρ τὴν φύσιν τὴν γυμνασίαν εἴναι ὕδωρογότται τῷ παιδὶ τῷ σῷ τοιγανοῦν, εἰ αὐτῆρος ἔστιν, αἴτησαι ἐπίτερον.

δεφενδοντος] Μᾶλλον οὐδὲ ἵτερον ἐναγομένου δύναται γυνὴ τὴν ἐμμογὴν ὑποδέχενθαι. ἀλλ' οὐδὲ εμαυτὸν τελέων, τοῦτο πρός τον τῆς ἵτερονος ἀποβλέπει λόγος, οὐδὲ δεφενδοίσα εἰς ἀλλογάλια δίκαιη καταδέχονται, ἵτερος διεστίνεται, καὶ διὰ τοῦτο δεφενδεῖται οὐ δύναται; ἐννοὶ οὐχ διανεστήσῃ ἡδονὴ δεφενδεῖσαι, τομέσων αὐτῇ ἀπολύτως ἐπιτειγαρθεῖ τὴν δεφενδούσαν, ἐάν μείζων ἔστι τὸν κε. ερυντεῖν· ἐπεὶ οὐδὲν οὐδὲν ἐπίτερονεσται αἱ γυναῖκες μετὰ τὴν ήδην, ἐν οἷς οὐν θέματα αγορᾶ^{d)} τῆς ἵτερονος ἡ πραγματεία, ἐν τούτοις αὐτοῖς νομίζω δεφενδεῖται καλῶς μείζων ταῦτα. εμαυτοῦ ὑπάρχουσα.

L. 19. Κγ'. Δοῦλος διοικῶν τὰ τοῦ δεσπότου πράγματα
C. cod. οὐδὲ κατηγόρων οὐδὲ ἀδάντον πράγμα^{e)} τοῦ δεσπότου περιουσίας δύναται ἐπλοιεῖν παρὰ γνώμην δεσπότου. εἰ δὲ εἰς πράγμα τοῦ δεσπότου τὸ τίμημα προεχώρησεν^{f)}, ἀποκαθίσταται τὸ τίμημα τῷ ἀγοραστῷ^{g)}.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ.

Δοῦλος διοικῶν πράγματα οὐ δύναται ἐξ αὐτῶν πολῆσαι, ἐάν δηλούσι οὐκ ἔχῃ λιβέριον πεισούλιον ἀδμινιστρατούσα. ὃ γάρ τουσίν καὶ διερέζειν δύναται, ὡς κείται βιβλ. η'. τίτλ. μβ'. διατ. γ'. ἡ δέντρον ἐπὶ τοῦτο προσβλήθη, καλῶς γὰρ ποιεῖ δοῦλος ἐπειδόντων, εἰρὶ οὐ προσβλήθη, ὡς φρονῇ η' ιδ'. διατ. τοῦ αὐτοῦ μβ'. τίτλ. τοῦ εἰρημένου η'. βιβλ. ἀναγνωθεῖ καὶ w. βιβλ. δ'. τίτλ. κε. ⑩) διατ. α'.

^{a)} Forte scribendum, ἀνήκει ἡ γνώμη. R. α') Ad marginem textus ἐτέρονς ἡ γυνὴ κ. τ. λ. in Cod. Haen. legitur: ζῆται περάλιου πρ'. p) Fabr. et Cod. Coisl. τῷ παιδὶ. q) Cod. Haen. η' θ'. διατ. τοῦ λα'. τίτλ. τοῦ ε'. βιβλ. Ruhnken. η' α'. διατ. τοῦ λα'. τίτλ. τοῦ ε'. βιβλ. Vera lectio nunc haec est, quam et Ruhnkenius in versione secutus est: η' α'. διατ. τοῦ λα'. τίτλ. τοῦ ε'. βιβλ. eamque adoptavi. r) Malim: οὐγ' η'. διατ. s) ἀρχεῖ correxi. MS. ἀρχεῖ. R. Etiam Cod. Haen. αγαῖ. t) Fabr. et Cod. Coisl. τῆς inserant, ut sit πράγμα τῆς τοῦ δεσπότου περιουσίας: idque deesse mea saltem sententia non potest. u) Cod. Haen. προσεχόρησεν. v) Additur post ἀγοραστῷ in Cod. Haen. διὰ τῆς ἡ ψέμα βέροο, non quasi Scholium esset, sed quasi ad textum ipsum pertinueret. Tamen in textum non recepi, quoniam in reliquis omnibus desit et magis pro additamento Scholiastae, quam pro parte textus ipsius habendum sit. w) καὶ deest in Cod. Haen. x) Cod. Haen. τίτλ. εἰρημών περιτο. Ruhnkenius τίτλ. ε'. Reposui τίτλ. με'. Nam const. 2. tit. 25. Lib. 4. Codicis huc pertinet, nec vero const. 1. tū. 5. Lib. 4.

natus ei dixerit: quoniam in priore lite mei defensionem suscepisti, eandem etiam subeas in indicati actione. Qui cum id recusat, ratam habuit eius recusationem constitutio. Atque ad hunc casum referenda est constitutionis sententia, quae ait sufficere procuratori fidem, quam suscepit, implere. Ergo principale tantum iudicium exercere debet, non autem cogendus est eundem in appellationis iudicio defendere. Recte vero supposui, dominum praesentem litem esse contestatum, et post litis contestationem procuratorem dedisse, quod abfuturus esset. Tuac enim dominus, licet procurator litiget, cum effectu condemnatur. Nam adversus quos litis fit contestatio, adversus eos quoque condemnatio datur.

XII. Mulier alienam defensionem ultra sexum muliebrem non suscipiat: filio autem impuberi tutorem petat.

SCHOLIUM.

Contra legem defensor est servus et filiusfamilias.
impuberi] Quaere lib. 9. tit. 1. cap. 31. Si non petat, excluditur a filii hereditate.

THEODORI.

Mulier non suscipit alienam defensionem. Memor sis const. 4. huius tit. quae dicit, mulierem, nisi in rem suam agat, alienam actionem non exercere. Sed recte mulier tutorem petit filio suo. Ait enim const. II. tit. 31. lib. 5. matrem naturali etiam filio tutorem petere debere. Quodsi non fecerit, ab hereditatis successione repellitur secundum const. 9. dicti tit. 31. eiusdem lib. 5.

THALELAEI.

Mater filium habens impuberem adiit Imperatorem, petitiq; ab eo, ut sibi licet competentes filio actiones exercere eiusque debitores convenire. Quod interdictus Imperator ita matri rescripsit: Alienam suscipere defensionem virile est officium, et ultra sexum muliebrem esse constat: filio igitur tuo, si pupillus est, tutorem pete.

defensionem] Imo neque pro reo mulier actionem suscipere potest. Verum hoc, ut equidem mibi persuadeo, intercessionis rationem respicit; quia mulier alienae litis defensionem suscipiens, intercedere videtur, ideoque defendere non potest. Quodsi igitur creditorem suum defendere velit, putem ei defensionem sine ullo impedimento permissam esse, modo maior sit XXV annis; quia hodie mulieres post pubertatem non amplius sunt sub tutela. In quibus igitur casibus cessat intercessionis exceptio, in his mulierem XXV annis maiorem recte defendere arbitror.

XIII. Servus domini negotia administrans neque rem mobilem neque immobilem de domini bonis sine eius consensu alienare potest. Si vero in rem domini pretium processerit, id emtori restituirat.

THEODORI.

Servus negotia administrans nihil ex iis vendere potest, nisi videlicet liberam peculii habeat administracionem (nam talis etiam pecuniam foenori dare potest, ut lib. 8. tit. 42. const. 3): vel nisi ad hoc datus sit. Recte enim servus id agit, ad quod datus est, sicut ait const. 19. tit. 42. eiusdem lib. 8. Lege et lib. 4. tit. 25. const. 1.

ΘΑΛΕΛΑΙΟΤ.

Αὐτοὶ διοικήται ἡ ἀγροὺς αὐτῶν ἡ δοῦλοι πεπράκαιοι τινί· καὶ ὁ ἀγροστῆς κατέβαλεν αὐτοῖς τὸ τίμημα· ἀλλὰ μετατούτῳ διασκηφάμενος τὸ πρᾶγμα ὁ ἀγροστῆς, καὶ γνοὺς, ὅτι ἀνισχύεις ἡ γῆσπειρος τὰ των δεσπότων πράγματα, καὶ σὺ μὲν παραστάτων τὰ πεπράκαιαν γ), προσῆλθες βισιτεῖς, τὸ τίμημα ἀναλαβεῖν βιούλουν. ὃ δὲ βιαζεῖν οὐτεχρωμένεν αὐτῷ οὐτώς. Τοῦ τὸ τίμημα, ὅπερ δέσποτας, τοῖς διοικήταις τῶν ἀλλοτίων πραγμάτων, ἀγροὺς ἡ τὸ δούλοις χωρὶς μαρδάτοις πιπόδουσιν δέσποτας, καὶ μῆτρα προσιτηρέας τὸ συνάλλαγμα, μήτρες ἐπακλαδονθῆσαι τῷ συνάλλαγμα τὸν δεσπότου τὸν πράγματος ἀποδεικνύται, ἀποδεικνύται δὲ ὅμως εἰς πρᾶγμα αὐτοῦ τὸ τίμημα προκεχωρηκέναι, ὁ ἀγροὺς τῆς ἐπιαρχίας διαγροὺς τὴν αὐτὸν τούτῳ οὐοὶ αποκαταστρέψαι πατεῖ τὸν τύπον τοῦ διηρευοῦ ἔδικτον καλεῖνει. σημείωσα, ὅτι δούλοι διοικῶν τὰ τοῦ δεσπότου πράγματα οὐδὲ πιπέτων οὐδὲ αἰώντων πράγματης τοῦ δεσπότου πειθούσας δύναται ἐποιεῖν παρὰ γνωμήν δεσπότου.

ἀποκαθίσταται] Πρόσκειται εἰς τὸ κατὰ πόδας· καὶ τὸν τύπον τοῦ διηρευοῦ ἔδικτον. καὶ φροντὶ θαλελαῖος· ἔδικτον λέγει, τοῦ προφέτης de in rem verso. καὶ γένος ὀφελοῦ ἔγραμμα ἐν τῷ δ'. βιβλ. τῶν de rebus, εἴναι ὁ δοῦλος ἣν προσετόποιος τῷ δεσπότῃ κληρονομίαν ἔτελλεσεν, εἰ καὶ πατέρα γνώμην τοῦ δεσπότου παλικού τὸ τοῦ δεσπότου πρᾶγμα, ἀνθετοῦσας παλεῖ· ὅμως εἴναι ἐν τοῦ τιμῆματος ὁ δεσπότης κερδινεῖ²⁾, πατεῖται τῇ de in rem verso.

ἥδ. Μηδὲν διαφερέτω τοῦ ποδὸς τῆς προκατάρξεως³⁾ ἐντολέως ὁ μετὰ προκατάρξην δοθεῖσ.

ΣΧΟΑΙΟΝ^{b)}.

Ζήτει πεφάλαιον μῆτρα. Θέμα. α'.

ΘΑΛΕΛΑΙΟΤ.

Οὐδεμία, φροντί, ἔστι διαφορό, πότερον ἐξ ἀρχῆς τῆς δίκης δέδωκε τις προκοπάτωρι, ἡ μετὰ προκατάρξην καὶ δι' ξενιτοῦ γενομένην^{c)} μετηργήσει εἰς τὸν προκοπάτωριν δικῆρι. καλῶς δὲ ἐντιλῶς ἡ διάπλατης εἰπεῖν προσφέρει, μηδεμίαν εἴραι διαφορὰν τοῦ δοθεῖτος ἐξ ἀρχῆς προκοπάτωρι πόδος εκεῖνον, εἰς ὥρα μετὰ προκατάρξην ἡ δίκη μετηργήθη τὸ γένος μαρδάτων ἐπέντος ὄμμασιν ἐπεκέντο τὸ δικαιοτητον, ὅτε τις μετὰ προκατάρξην δέδωκε προκοπάτωρι.

ἥε. Διοικέτω τὰ τῆς γυναικὸς πράγματα ὁ ἀνήρ καὶ δίκαιος ἐντολῆς, μετὰ τῆς συνήθους ἵενοδοσίας, καὶ λοιπῆς παραφυλακῆς. ἐντολὴν δὲ ἐξ αὐτῆς εἰληφώσις μηδὲν; ἔτερον παρὰ τὰ ἐνταλθέντα πραττέω.

ΣΧΟΑΙΟΝ.

Ζήτει τὸ Κ. καφ. καὶ βιβλ. καθ'.

καὶ λοιπῆς παραφυλακῆς] Τῆς μετὰ ἐγγυητῶν.

ΘΑΛΕΛΑΙΟΤ.

Ἄνταται μὲν ὁ ἀνήρ καὶ δίκαιος μαρδάτον κινεῖν τὰς ὄμοιόν της γυναικὸν ἀγωγὰς, παρέχειν τὸν εἰωθινὸν ἵενοδοσίαν, τοιτέοιν, τὸν ratam rem habituram^{d)}. διὸ δὲ τούτῳ, φροντί, νεομοδετητημα τούτῳ, ἵνα μὴ αἱ γυναικεῖς τῷ προσοργηματι τοῦ τηροῦ δίκην παγῆ τὴν πρέπειον αὐτοῖς αἰδὼν ταῖς τῶν ἀνδρῶν συνόδοις ἡ καὶ ἐν δικαιοτητοῖς παρεμβάλλουν ἑστάτας ἀναγκάζονται. εἰ μάντις ἐντελλεῖτο ὅπτως ἡ γυνὴ τῷ ἴδιῳ ἀνδρὶ περὶ τινῶν ἐναγάγειν, εἰ καὶ ἀνήρ ἐστιν ὁ τὸ μαρδάτον ὑποδειγμένος ἐπενίν, ὀφείλει μόνον κινεῖν, ὅπερ ἐντελλεῖτο αὐτῷ ἡ γυνὴ, καὶ μὴ παρεξένειν τὸν μαρδάτον τὸν δύναμιν. καλῶς τοῦ τὸ τῆς διατάξεως ρόμπον, ὅτι καὶ ὁ ἄλλως ποιεῖς ξενιστῶν δίκαιος μαρδάτον κινεῖν, εἴναι ὅπτων δεῖγματι μαρδάτον, οὐ δύναται παρεξένειν τὸ μαρδάτον, οὐδὲ κινεῖν τὰ μὴ ἐνταλθέντα αὐτῷ. εἰδολοκεῖται οὖν τὸ διδόμενον^{e)} αὐτῷ μαρδάτον στενοχωρῶν τὰ αρμάσιατα αὐτῷ πρὸ τῆς τοῦ μαρδάτου δόσεως δίκαια. ἔσονταν οὖν ἔχων ὁ ἀνήρ πάσας τὰς τῆς γυναικὸς ἀγωγὰς καὶ δίκαιος μαρδάτον κινεῖν, εἴναι περὶ τινῶν ἀγωγῶν δεῖγματι μαρδάτον, αὐτὰς μόνας δύναται κινεῖν, καὶ οὐκ ἔτι τῇ γυναικὸς ἔσοντα περιποθεῖται.

γ) Deest verbum ad sententiam periciendam. Forte ἐκδικηθῆται. R. z) Cod. Haen. περδαληνη. α) Rubnk. κατιόρξεως. Fabr. Codd. Coist. et Haen. προκατάρξεως. Ultimum in textum recepi, quum trium Codd. mss. auctoritate firmetur et verbum graecum solemne sit pro litis contestatione. b) Post hunc textum additur in Cod. Haen. Ζήτει πεφάλαιον μῆτρα. Θέμα. α'. Hoc Scholium apud Rubnkenium deest. c) Cod. Haen. γενομένου. d) Cod. Haen. habitorum. e) Cod. Haen. διδόμενον.

THALELAEI.

Servi actores fundum vel servum alicui vendiderunt, iisque emtor pretium solvit. Sed postea emtor rem considerans, et cognoscens, se dominorum rem inutiliter emisse, eamque ab his vindicatum iri, adiit Imperatorem, pretium recipere cupiens. Cui Imperator ita rescripsit: Si pretium, quod solvisti, actoribus alienorum negotiorum, fundum vel servum citra mandatum distrahentibus dedisti, et neque praecessisse contractum, neque secuta declaretur domini voluntas, in rem autem eius pretium processisse provinciae Praeses causa cognita perspexerit; illud ipsum tibi restitu iubebit secundum formam Edicti perpetui. Observa, servum domini negotia gerentem neque mobilem rem neque immobilem ex domini bonis invito eo alienare posse.

In τῷ κατὰ πόδας additum est: secundum formam Edicti perpetui. Et ait Thalelaeus: edictum intelligit de in rem verso. Nam ut cognovimus lib. 4. eorum, qui de Rebus sunt, si servus hereditatem, quam domino acquisiverat, vendidit, licet domino invito rem domini vendiderit, sine effectu vendit. Quatenus tamen dominus ex pretio locupletior factus est, tenetur actione de in rem verso.

XCIV. Nihil intersit, utrum ante litem contestata, L. 20. tam, an postea procurator datus sit. C. II. 12. in nostris 12.

SCHOLIUM.

Quaere cap. 46. them. I.

THALELAEI.

Nulla, inquit, differentia est, utrum quis ab initio litis dederit procuratorem, an contestata iam adversus se lite negotium in procuratorem transtulerit. Recte vero constitutio dixit absolute, nihil discriminis esse inter procuratorem ab initio litis datum, et inter eum, in quem post litem contestatam negotium translatum est. Olim enim aliis verbis judicium exercebatur, si quis post litis contestationem procuratorem dedisset.

XCV. Maritus etiam citra mandatum res uxoris L. 21. administraret cum sollemni satisdatione et reliqua ob- C. cod. servatione. Sin autem mandatum suscepit, nihil aliud agat, quam quod procuratio praescriperit.

SCHOLIUM.

Quaere cap. 90. et lib. 29. et reliqua observatione] Fideiussione.

THALELAEI.

Maritus et citra mandatum competentes uxori actiones exercere potest, praestita satisdatione, id est, uxori rem ratam habituram. Ideo vero, ait, haec sancta sunt, ne feminae persequenda litis obtentu contra pudorem eis convenientem virorum conventibus vel iudicis se immiscere cogantur. Sin autem marito nominatim actionem mandaverit, licet maritus sit, qui mandatum illud suscepit, id solum exequi debet, quod maritus ei mandavit, nec mandati fines transire. Optima huius constitutionis est sanctio; adeo ut, qui alio modo potestatet habet absque mandato agendi, si certum et expressum mandatum suscepit, mandati fines egredi non possit, neque exequi ea, quae ipsi non sunt mandata. Ergo ius, quod ipsi ante mandatum competitbat, dato eo restringitur. Maritus igitur, cui potestas erat omnes uxoris actiones vel absque mandato exercendi, si de quibusdam actionibus mandatum nominatim suscepit, illas solas exercere potest, nec amplius utitur uxoris potestate.

εἰληφάσ] Σημείωσαι, τοῦτο τὸ νόμιμον καὶ ἐπὶ τῶν ἀγιότων καὶ ἐπὶ πάτρωνος, καὶ ἐπὶ ὄλλων τῶν διναμένου δίκαια μανδάτου κινέν ταῖς ἀλλοτρίαις ἀγωγάς, δύναται χρηματεύσαι. δυνατὸν δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ γενικοῦ προκονδάτωρος εἰπεῖν, ὅτι ἔναν ἰδικὸν περὶ τινῶν ἔχη αὐτῶν μανδάτου, οὐκ ἔτι δύναται ταῖς ὄλλαις ἐκγυμνάζειν ὡς προκονδάτωρ. ὄλλα στεροχορεῖται ταῖς αὐτίαις ταῖς περιεχομέναις τῷ ἰδικῷ ^{f)} μανδάτῳ.

Ἐφώτησις. Ὡραῖον ἔνα τις ἔχη δύο γενικοὺς προκονδάτωρας, δύναται ἐκάτερος αὐτῶν τὸν ἔτερον ἀπαιτεῖν ἀχρεωτεῖ τῷ δεσπότῃ; εἴησθαι ἐν τῷ de Procuratoribus τῶν πρωτῶν, εἰ καὶ κατὰ ὄλλων τινῶν ἀκολύτως κινεῖ τὰς ἀγωγούσσας ^{ε)} ἀγωγάς ὁ γενικός προκονδάτωρ, ὅμως κατὰ ὄλλον γενικοῦ προκονδάτωρος οὐ δύναται ἐναγγεῖν, εἰ μὴ ἰδικὸν οχοή μανδάτον περὶ τούτου.

L. 22. Κ. Μετὰ προκάταρξιν ὁ ἐντολεύς ^{h)} μὴ ἀποκινέσθω C. II. 12. in παρὰ τοῦ δεσπότου τῆς δίκης, εἰ μὴ κεφαλικῆς ἔχθρας, nostris 13. ἢ νόσου ἢ ἑτέρας ἀναγκαῖας παρεμπεσούσης ⁱ⁾ αὐτίας.

ΘΕΟΔΩΡΟΤ.

Μετὰ προκάταρξιν οὐκ ἀποκινέται ὁ προκονδάτωρ. Re γὰρ integra καλῶς ἀνακαλεῖται τὸ μανδάτον, ὃν ^{k)} ἐντειλάμενός τινι κινεῖται ^{l)} ἀγωγήν, ὡς φησι βιβλ. δ. τίτλ. λέ. διατ. γ.

Ο ΛΛΕΔΑΙΟΤ.

Ο δεδωκὼς προκονδάτωρ πρὸ μὲν τῆς προκατάρξεως, δύναται integra τοῦ μανδάτου ἀνακαλεῖσθαι, καὶ μικρὰ τι συνχωνεῖται τῷ προκονδάτῳ τῷ ἐναγγείλαντι, εἰ δὲ φθισσῃ ὁ προκονδάτωρ προκατάρξαθαι καὶ οἰκειοποιήσαθαι τὴν ἀγωγήν, οὐκ ἔτι δύναται ὁ δεδωκὼς αὐτὸν προκονδάτωρα ἀνακαλεῖσθαι τὸ μανδάτον, καὶ κινεῖν δὲ ἐκατοῦ τῷ δίκηρῳ, εἰ μὴ ἔχει κεφαλική, ἢ νόσος ουμβᾶσι τιχόν τῷ προκονδάτῳ, ἢ ἄλλη ἀναγκαῖα χρειώδης αὐτὰς παρενθέτη. τοτε γὰρ καὶ ἄλλοι τον προκονδάτωρα μεταφέρεσθαι δύναται πρὸ τὸν δεσπότην ἢ προκαταρχέντα παρὰ τοῦ προκονδάτωρος δίκην, ἕτοι δὲ ἐν τῷ δὲ προκονδάτωρι βίσους, καὶ τῷ ἐνατίον, ὃν αὐτῷ τῷ προκονδάτῳ ἔξεστι μετὰ τὸ προκατάρξαθαι τὸν ἐνταλθέντα αὐτῷ δίκηρον, ταὶ αὐτὰς αὐτίας, ἢ καὶ ἄλλας τινὰς προσφέρειν, καὶ υφίστανται τῆς παρὸς αὐτὸν προκαταρχέσθαι δίκην. σημείωσαι οὖν ἐξ ἐκάτερου πλευροῦ τὸ νόμιμον, ὃν καὶ τῷ δεσπότῃ τῆς δίκης ἔξεστον μεταφέρειν εἰς ἐνατίον, καὶ ὑποτος τοῦ προκονδάτωρος τῷ παρὸς αὐτὸν προκαταρχέσθαι νόσον, καὶ τῷ προκονδάτωρι ἔξεστον ἀφίστασθαι τῆς δίκης, ἢ προκατήρξατο, διὰ τὰς αὐτὰς αὐτίας.

morbis^{m)}] Κυριώς μόρθινος οὐ τὸ δημητρεῖς λέγεται πάθος, ἀλλὰ τὸ πρὸς καρδιῶν, ὡς ἐν τῇ redhibitoria ἐδίδαξεν ἡμᾶς, ταῦτην ⁿ⁾ ποιουμένος διαφορῶν μεταξὺ τοῦ βίτιου καὶ τοῦ μόρθιου, οὐτὶ βίτιον μὲν τὸ δημητρεῖς πάθος, μόρθος ^{o)} δὲ τὸ προσκαρδιῶν. ὥστε οὐν κανὸν προσκαρδίου πάθει κατέχεται προκονδάτωρ καὶ ἐμποδίζεται διὰ τὸ πάθος ἐναγγεῖλεν, δύναται δὲ δεσπότης μεταφέρειν παρὸς αὐτῷ καὶ ὀποτεσ τῷ δίκηρῳ εἴτε οὐν πρόσκαιρον ^{p)} σημαίνει νόσον τὸ μόρθινος, εἴτε καὶ δημητρεῖ, καὶ πάντων ουμάτων τὸ καὶ διὰ πρόσκαιρον νόσον τοῦ προκονδάτωρος, καὶ διὰ τῷ δημητρεῖ ἔξεναι τῷ δεσπότῃ, καὶ ὑποτος αὐτὸν ἀφίστασθαι παρὸς αὐτὸν τῷ προκαταρχέσθαι δίκηρον.

L. 23. Κ. Μετὰ προκάταρξιν τοῦ δεσπότου τῆς δίκης τε- C. eod. λεντήσαντος ὁ ἐντολεύς, καὶ ἐνάγων ἐστίν ^{q)}, καὶ ἐναγόμενος, πληρούτω τὴν δίκην, καὶ διδότω ἐτερον αὐτὸς ἐντολέα εἰ βούλεται ^{r)}.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

Ζήτει, βιβλ. δ'. τίτλ. α'. κεφ. δ'. Θέμα παρατέλεντον, καὶ τοῦ παρόντος τίτλου κεφ. πθ'.

suscepere it] Observa, hanc sanctionem et in ascendentibus et in patronis, et in aliis, quibus alienas actiones absque mandato exercere licet, usi esse posse. De universalis etiam procuratore dicere licet, eum, si de causis quibusdam speciale mandatum habeat, non amplius tanquam procuratorem ceteras actiones exercere posse, sed coerceri intra fines causarum, quae speciali mandato praescribuntur.

Quaestio: num si quis duos universales habet procuratores, alter ab altero, quod domino debet, petere potest? Dictum est tit. D. de Procuratoribus, universalem procuratorem, licet adversus alios competentes actiones exerceat, tamen contra alterum procuratorem universalem agere non posse, nisi hanc in rem speciali mandato instructus sit.

XCVI. Post litem contestatam procurator a litis domino ne removeatur, nisi capitales inimicitiae, vel morbus, vel alia necessaria causa intercesserit.

THEODORI.

Post litem contestatam non removetur procurator. Sed re integra recte mandatum revocatur, si is, qui mandavit, ipse moveat actionem, uti ait lib. 4. tit. 35. const. 3.

THALELAEI.

Qui ante litis contestationem procuratorem dedit, re integra mandatum revocare potest, et rursus concedere procuratori, ut actionem exerceat. Sin autem procurator litem contestatus sit, et actionem sibi propriam reddiderit, non amplius is, qui procuratorem dedit, mandatum revocare, et actionem per se mouere potest, nisi inimicitiae capitales, vel morbus, vel alia necessaria causa intercesserit. Tunc enim lis a procuratore contestata, invito eo, ad dominum transferri potest. E contrario nosti ex tit. D. de Procuratoribus, ipsi procuratori licere post litis sibi mandatae contestationem easdem causas vel alias etiam proferre, et a lite, quam contestatus est, recedere. Observa igitur ius, quod ex utroque latere obtinet, scilicet licere litis domino, invito procuratore, litem ab eo contestatam in se transference, et rursus licere procuratori propter easdem causas a lite, quam contestatus est, recedere.

morbis] Proprie morbus non dicitur perpetua imbecillitas, sed temporalis; ut supra distinxii, ubi de actione redhibitoria agebam. Vitium perpetuum corporis est impedimentum: morbus vero temporalis corporis imbecillitas. Itaque licet procurator temporali vitio labore, eoque impediatur, quominus actionem exerceat, potest dominus vel invito eo litem in se transference. Sive igitur temporale vitium per morbum significetur, sive perpetuum, omnino hinc efficitur, domino tum propter temporaletum propter perpetuum procuratoris morbum licere ab invito eo contestatam litem auferre.

XCVII. Post litis contestationem mortuo litis domino procurator, qui agendam vel defendendam item suscepereat, causam finiat, et alium si voluerit procuratorem constitutat.

SCHOLIUM.

Quaere lib. 9. tit. I. cap. 4. them. penult. et huius tit. cap. 89.

^{f)} Cod. Haen. διδώ. Lectionem autem διδώ, quam habet Ruhnk. omnimodo praefero. ^{g)} Cod. Haen. ἀγμοττούσας. ^{h)} Syn. ὁ μετὰ προκάταρξιν ἐντολεύς. ⁱ⁾ Corrige hinc Basilica (Fabroti), ubi pessime legitur: ἐτέρας ἀναγκαῖας παρεμπεσούσης αὐτίας. R. Codd. Coisl. et Haen. recte παρεμπεσούσης. Syn. παρεμπεσούσης. ^{k)} Pro ὅτι malim ὅτε. ^{l)} Cod. Haen. κινήσαι. ^{m)} Verbū morbus in Cod. Haen. non legitur, sed ibi signo γ. posito ad textus vocem νόσου amandamus. Deinde legitur ante κυρίως: τελ morbus. ⁿ⁾ Cod. Haen. ταῦτης. Minus recte. ^{o)} Cod. Haen. μόρθον. ^{p)} Cod. Haen. recte πρόσκαιρον. Ruhnk. πρόσκαιρον. ^{q)} Cod. Coisl. ἐστί. Fabr. γ. ^{r)} Cod. Coisl. et Fabr. εἰ βούλεται, ἐντολέα. Ceterum in margine textus in Cod. Haen. legitur: ζήτει κεφαλ. ιε'. Sed supra ιε'. scriptum est δ'.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Οὐκ ἔτι γάρ τῇ τελευτῇ αὐτοῦ λύεται τὸ μανδάτον, ἐπειδὴ οὐκ integra re ἐτελεύτησεν.

ζη'. Καν πόδ τῆς προκοπάρξεως τὰ κατὰ τὸν ἐντολέα μὴ ἔγητηθῇ, πλαστὸς δὲ ὅμως μετὰ ταῦτα δειχθῇ^{s)}, ὑχρεῖον ἀποτελείνα τὸ δικαστήριον^{t)}.

ΘΑΛΕΛΑΙΟΤ.

Ἐγρωμεν ἐν τῇ ιγ'. τοῦ τίτλου διατάξει, ὅτι εἰ καὶ στρατιώτῃ οὐκ ἔξεστιν ἀλλοτρίας δίκαιας ἀγωνίωναθαι, ὅμως ἔτιν ἐν ἀρχῇ τῆς δίκης μὴ ἀντιεθῇ αὐτῷ ἡ παραγουφή, οὐκ ἔτι κατὰ προσωπάξιν καλῶς αὐτῷ ἀντιθέται. ἄλλα ταῦτα μὲν οὕτως ἔχει, ὅταν ἡ τοῦ προσωποῦ ποιότης διαβάλῃ τὴν τοῦ προκοπάρξεως δούσιν εἴ δε τις μηδὲ ὅλας ἔχων μανδάτον^{u)}, ἄλλα πλαστὸς ὥν προκοπάρξτῳ ἐνηγάγει, οὗτος κατὰ τὴν παροῦσαν διάταξιν, εἰ καὶ ἐν ἀρχῇ τῆς δίκης, μὴ ἀπατηθῇ συντήρει τὸ μανδάτον, ὅμως μετὰ ταῦτα καλῶς ἀπατεῖται τὸ ἐπιδεῖξαι μανδάτον, εἰ καὶ^{v)} ἐν ὅλῳ τῷ ἀγῶνι τῆς δίκης μηδέν τοιούτουν ἀντιπερούτος ἥρεθῇ, καὶ μέχρι ἀποφασίου ὁ δικαζόντων τῷ πλαστῷ τούτῳ προκοπάρξτῳ, οὐδὲ ἀποφασίους ἔρχονται, ἐπειδὴ οὐδὲ δικαστηγίον ἢ τὸ παρ' αὐτοῦ συγκροτηθέντ.

ἀγρεῖον] Οὐκαμαστόν ἔστι τὸ γόμιμον τῆς διατάξεως. ἴδον γάρ, πάντα τὸν οὐκ ἔχοντα μανδάτον καλεῖ πλαστὸν προκοπάρξτῳ· ἐπὶ δὲ πλαστοῦ προκοπάρξτος ἀνυπόστατον ἔναι βούλεται τὴν δίκην.

Ἐρώτησις: μᾶλλον ἡ ratam rem habiturum w) ἵκανοδοσία μετὰ ταῦτην τὴν διάταξιν περιττῶς παρασώζεται; ἡ γάρ ἔχει μανδάτον ὃ προκοπάρξτῳ καὶ κατέμει τὴν δίκην, καὶ δαπανᾷ αὐτὴν^{x)}, καὶ οὐκ ἔτι τὸν δεσποτηριν εὐλαβούμενον ἀπατεῖ τῆς δίκαιης ἀναλθεῖσης, ἡ μὴ ἔχων μανδάτον πλαστὸς ἔστι προκοπάρξτῳ, καὶ οὐδὲν τὸ δικαστηγίον ἔρχονται, οὐδὲ ἡ ἀποφασίς, καὶ οὐδὲν με καταβλέπτει, τῆς ἐκφεομένης κατ' ἔμοιν ἀποφάσεως μη ἔρχομενης^{y)}. ἄλλα μάθε, ὅτι δρεῖτες εἰδέναι, ὅτι αὐτῇ ἡ ἵκανοδοσία, ἡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διὰ τὰ γινόμενα περὶ τὴν δίκην ἀναλόμαται καὶ ἐπερωτᾶται καὶ ποιούμενα περὶ τὴν δίκην, χρειάδης ἔστι καὶ σημειούς ἡ μηδημονεύσια ἵκανοδοσία, μηδὲ οὖτε^{z)}, ὡς εἴπεν ἐν τῷ de procuratoribus τῶν πρώτων, ταῦτα ἕντιν τὴν ἀντίθεσιν ἐτῷ de procuratoribus ἀντιθεικός, καὶ εἰς τὰ ὄλλα πρόσωπα τὰ τῶν συγγενῶν, καὶ ἀγγειού τῶν ἀμολογημένων, καὶ δίκαια μανδάτον κατεν τὰς ἀλλοτρίας ἀγωγὺς καὶ κατὰ νόμου κανονιτῶν χρειώδης ἔστιν αὐτῇ ἡ ἵκανοδοσία, ἄλλα καὶ καθ' ἔτερον λόγον χρειώδης ἔστιν ἡ ἵκανοδοσία πολλακις γάρ συμβαίνει περὶ τὸν ἵκανοδοσίον παρὰ τὸν πλαστὸν προκοπάρξτος, νικῆσαι τὴν δίκην, καὶ νικήσαντι μοι διέφερε τὸ μητέρι παρ' αὐτῆς ἔνοχθῆται. νῦν δὲ ἐρώτησις καὶ αὐτοῦ τὸ διαιρέσιον, ἣντι μοι διέφερε ἀληθῆτος ὅτιος τοῦ προκοπάρξτος, τὸ ἔρχομενην ἔναι τὴν ὑπέρ ἔμοι ἔξενθεῖσαν δίκην. χοή οὐν καὶ σημειού πάντως ἀπατεῖσθαι ταῦτην τὴν ἵκανοδοσίαν, τοῦτο μαλιστα πάντως ἔρχονται ἡ διάταξις. εἰσότως οὐν τῆς διατάξεως τούτο λεγούντης, οὐδὲ absolutio^{a)}, οὐδὲ condemnatio^{b)} ἐκ τούτου τοῦ δικαστηγίου ἔρχονται γενομένη.

ζη'. Ἐξότω^{c)} παντὶ ἐναγομένῳ τὰς χορηματικὰς λέγειν δι' ἐντολέως δίκαια· εἰ μὴ δι' εὐλογον αἰτίαν ἀνάγκη^{d)} ἐπιειδὴ παραγενόσθαι δι' αὐτοῦ^{e)}.

INTERPRETATIO.

Non enim mandatum eius morte solvit, quoniam re non integra decessit.

XCVIII. Licet ante litem contestatam de procuratoris persona inquisitum non sit, si tamen falsus procurator inveniatur, irritum et nullum sit iudicium.^{L. 24. C. II. 12. in nostris 13.}

THALELAEI.

Cognovimus ex const. 13. huius tit. militi non licere alienas causas agere; si tamen initio litis exceptio ipsi non obiecta sit, post litis contestationem frusta eam opponi. Sed haec ita obtinent, quando personae qualitas procuratoris dationem impedit. Sin autem quis nullo mandato instructus, sed ut falsus procurator egerit, is secundum hanc constitutionem, licet initio litis de mandato exhibendo non compellatus sit, postea tamen recte cogitur mandatum exhibere; imo si, per totum litis cursum nulla hoc nomine exceptione contra ipsum allegata, usque ad sententiam falso isti procuratori ius dici toleratum fuerit, ne valebit quidem sententia, quoniam nec iudicium erat id, quod per eum fuerat adornatum.

irritum] Admiratione dignum est ius, quod hac constitutione sancit. Ecce enim, quemvis nullo instrumento mandato falsum procuratorem vocat: falso autem procuratore iudicium nullum esse vult.

Quaestio: anne cautio de rato post hanc constitutionem superflua est? Vel enim procurator mandatum habet, et rem*l* iudicium deducit, eamque consumit, nec amplius reveremur dominum, lite semel consumta; vel non habens mandatum falsus est procurator, neque tunc valet iudicium et sententia, neque quicquam mihi nocet, quia irrita est sententia adversus me lata. Sed scire te oportet, hanc satisfactionem plerumque propter impensas in item faciendas in stipulationem deduci et committi. Licet igitur sententia adversus falsum procuratorem lata prorsus non valeat, tamen falsus procurator me manifeste laedit, obnoxium me reddens solvendis litis sumtibus, quamvis irrita sit sententia in eum data. Itaque propter impensas in item factas hodieque necessaria est dicta satisfactione.

et qui absque mandato alienas actiones movent, necessaria haec est satisfactione, sed etiam aliam ob rationem. Saepe enim accidit, ut qui a falso procuratore convenitus est, in lite superior fiat, et mea, postquam victor evasi, intersit, ne porro eadem lite vexer. Nunc autem convenior petoque id quod interest. Utique enim mea interesseret, verum fuisse procuratorem, et sic valere sententiam pro me latam. Quare hodieque illa satisfactione omnino praestanda est. Hoc constitutio iustissime sanctivit: ut adeo merito nec absolutio nec condemnatio ex hoc iudicio facta valere intelligatur.

XCIX. In pecuniariis causis licet passim unicuique per procuratorem respondere: nisi ob iustum aliquam causam necessitas exigat, ut ipse causam praesens dicat.^{L. 26. C. eod.}

s) Sic Ruhn. Codd. Coisl. et Haen. Sed Fabr. δειχθεί. Praferendum δειχθῇ. t) In margine textus in Cod. Haen. legitur: ζητεῖ τὸ γ'. κερ. u) Cod. Haen. μανδάτα. v) Hunc locum verti ex mente Celeberrimi Scheltinga. R. w) Cod. Haen. ratarem demum abitorum. x) Cod. Haen. αὐτόν. Sed αὐτήν, quod habet Ruhnkenius, praferendum, quum ad δίκην referri debeat. y) Cod. Haen. minus recte ἔργωμένος. z) Huius loci versionem propter difficultatem et, ut videtur, depravatam lectionem Ruhnkenius omisit. Ego quoque me huic loci sententiam non omnino intelligere ingenue fateor. Textum sic constitendum put: μή δὲ, ὡς εἴπεν τὸν τῷ de procuratoribus τῶν πρώτων, ταῦτα (ita pro ταῦτα lego) ἑαντῷ τὴν ἀντίθεσιν ἐτῷ de procuratoribus ἀντιθεικός κ. τ. λ. et in iis, quae sequuntur, pro ὄμολογημένον, quod habet Ruhnkenius, malum ὄμολογημένων. Totum locum sic latine redderem: Itaque propter impensas in item factas hodieque necessaria est dicta satisfactione, non quod, ut in titulo de procuratoribus dixit, hanc ipsam sibi contrarictatem in titulo de procuratoribus oppones, etiam quoad reliquias personas cognatorum et affinum, qui, ut manifestum est, et sine mandato alienas actiones secundum legem institunt, necessaria haec satisfactione sit, sed etiam aliam ob rationem necessaria est satisfactione. a) Cod. Haen. αὐσολούτου. b) Cod. Haen. condemnatu. c) Ad marginem primorum textus verborum in Cod. Haen. scriptum est: παρειδὴ ἡ κε. διατ. quae verba postea Cod. in Scholio omittit. d) Vocem ἀνάγκη restituī e Basilicis (Fabroti) R. Cod. Haen. ἀνάγκη habet. e) Fabr. δι' αὐτοῦ.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

Παρειδη ή κέ. διάταξις, ζήτει τον λγ'. καθρ. Θεμ. γ'. ὅταν χρεία γένηται όρκου, ή ἐφόρησης δεομένη τῆς παρανοίας τοῦ προσώπου τοῦ πρωτοπού, ὅταν προκαμποῦ ἔγγραφον αὐτὸν, καὶ δεώμεθα ἐρωτηθῆναι αὐτὸν, εἰς εστιν αὐτὸν τὸ ἔγγραφον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Διάταξις δὲ βονλόμενος διὰ προκαμπάτων γνωμάζειν τὰς χρηματικὰς αὐτὸν δίκαιας, εἰ μὴ ἄφει τις αἵτια εὔλογος εἴη καλῶννον. τούτῳ γοῦν δὲ ἐπὶ ιδιωτῶν. οἱ γὰρ ἀξιωματικοὶ καὶ μὴ θέλοντες ἐργάσουν καὶ ἐνέχονται διὰ προκαμπάτων, ἐπεὶ τῆς δίκης ἐκπλήπτουν, ὡς δηλοῦ ή κέ. διατ. τοῦ παρογ-
τοῦ τίτλου. σὺν δὲ ἀνάγνωσθι¹⁾, ὅτι οὐκ χρεῖται σημεῖον τὸ λεγθὲν περὶ ὅλων τῶν ἀξιωματικῶν, ἀλλὰ ἐπὶ τῶν ἄλλοντικῶν, καὶ τῶν ἐπεκενυμένων, οἱ γὰρ ἀποκατατελεῖσθαι δίκαιας διάταξις διάταξις διάταξις τοῦ ιδίου γνωμάζειν δίκαιας κατὰ τὴν τοῦ. τετρ. ἔξωθεν δὴ ἀθήνη, ὅπις καὶ τὸ περὶ πάιδων νόμιμον, γητοὶ τὸ περὶ εὐγενειας δικαιατητῶν, διὰ προκαμπάτων γνωμάζειν, ὡς κατὰ βιβλ. δ. τίτλ. ιερ. γνωστοῖς, ὡς καὶ περὶ καταστάσεως δικαιεῖσθαι τις καὶ διὰ προκαμπάτων, ὡς εἴρηται βιβλ. ζ. τίτλ. ιερ. διατ. α. ἀνάγνωσθι βιβλ. θ'. τίτλ. β'. διατ. εἰ. ἐνθα φησί, ὅπις οἱ δινατοὶ ἀθροίσανται καὶ τὰς ἐγκληματικὰς δίκαιας διὰ προκαμπάτων κανονιστοῦν. ἤδη δέ, ὅπις κατέται βιβλ. ζ. τίτλ. β'. διατ. δ. οἱ δύναται τις καὶ τὴν furti, καὶ τὴν servi corrupti εἰκανεῖν διὰ προκαμπάτων.

ΘΑΛΕΙΑΙΟΤ.

Πολλάκις ἔντυχίς κατά τινος πρωτοπέμηνης παρὰ τοῦς ἔνδοξοτάτους ἐπίσημους, ἐκφέρεται ψῆφος παρακεκενομένη τῷ υπὸ αὐτίσιον γενομένον, η δὲ ἔαντον, η δὲ ἐπιτολέως εὐπροσδέκετον τοῦς γόμοις τοῦς τὴν ἐναγομένην ἀπολογησάσθαι, πολλάκις δὲ γερουσίεσσον η ἀπόφασις περιμέχει· οὐδὲ ὑπομητεῖσθαι ἀπολογησίεσσον η ἐπαγγελματική, προὶ τούτην η διάταξις αὐτῇ, ὅπις εἶτε ἔχεται τῇ ἀποφασεῖ τὸ δὲ ἔαντον, η δὲ ἐπιτολέως παραγενόθαι τῷ υπὸ αὐτίσιον γενομένον, εἰς μὴ ἔχεται, χρηματικὴ δὲ ὅμοια ἔοτε η αὐτίσιος, ἔξωτον τῷ ἐναγομένῳ, εἰ βούλεται, παρασχεῖν προκαμπάτων, καὶ ὅπητος ἔχουσης τῆς μεγίστης ἀποφάσεως. ομοιεῖσθαι οὐτὶς τὴν διάταξιν, πολλοὶ γὰρ τῷ ἀκολούθῳ ἐκβιβαστὸν διατέρεφοτες τοῦς αὐτισθέντας εἰώθασι λέγειν· ίδον, οὐκ ἐπέτρεψε ποτὲ η μητοῖη ἀπόφασις ἐπιτολέως παρασχεῖν· ἀλλὰ ὅφελεις πιστῶς διὰ ουσιού¹⁾ κατηλαβεῖν τὰ μεγίστα δικαιατία. ἀλλὰ τούτῳ νομοθετήσαντας καλῶς η προκαμπάτη διάταξις, ἐπιφέρει λοιπὸν ἐν τῷ τελεῖ αὐτῆς, ὅπις εἴριε δὲ αὐτὸν δικαιάς κακηθεῖς αὐτίσιος ὁ ἔνδοξότατος τῶν πρωταρχῶν ἐπαρχος κατείνει πιστῶς διὰ ευτυχίαν ἀπολογησάσθαι, τοτε καὶ χρηματικῆς οὐσίας τῆς δίκαιης, οὐτὶς ἔξωτον αὐτῷ παρασχεῖν προκαμπάτων. ἔχει δέ το κατὰ πόδας οὗτος· Ἐν χρηματικαῖς φιλοτεκίαις, τούτῳ η της¹⁾ προστάξεως, γητοὶ ἀποφάσεως οὐδαμῶς ουμβάνει²⁾ καθεντία, οὐας ἀδικούστως εἰν ἔκαστο, εἰς ὅλως βονληθεῖ³⁾; διὰ μ)⁴⁾ προκαμπάτων ἀποκομιδαῖς παρέχουσιν εὐχέρειαν· εἰ μὴ τινας δικαιοτέρας⁵⁾ ξερθεὶς οὐδοφορεῖα⁶⁾ τῆς καθέδρας τῆς ἡμετέρας ἐπάλετον αὐθεντία.

οὐδὲ αὐτῷ⁷⁾] Σημειώσω αὐθεντίαν. πολλάκις γάρ, οὐδὲ εἴλοτον, αὐτῇ η ἀποφάσις ἐπιτέρπει τῷ ἐναγομένῳ, διὰ προκαμπάτων δικαιαθεῖν τὸ δικαιατημον· πολλάκις δὲ οὐδὲν τοιούτον ἐπιτέρπει. οὐμως καὶ μὴ ἐπιτρεπούσης τούτῳ ἀγριός τῆς μεριστῆς ἀποφάσεως η διάταξις τὸν παθόλον κανονα συγχωνεῖ⁸⁾ τῷ ἐναγομενῷ εἴπει βονληθεῖ διδόναι προκαμπάτων.

ἀδιακριτως⁹⁾] Κατῶς τούτῳ προσεδέχεται η διάταξις. περὶ τῷ ἐναγομενῷ γάρ δικαιέται, οὐς ἐπιτέρπεται αὐτίμοις οὐσίαι διδόναι προκαμπάτων. εἰς γὰρ τὸ τοῦ ἐναγομένου προσωπού οὐκ ἀπιτθεῖται προκαμπάτων παχυγραφήν, οὐδὲ ἔγνωμεν ἐν τῷ de Procuratoribus.

εἰς τὸ μέρτον τοῦτο βονληθεῖ¹⁰⁾] Φημοὶ τὸ διδόναι προκαμπάτων. εἰ γὰρ καὶ τῆς διάταξεως συγχωνεύσης αὐτὸς θέλει μᾶλλον δὲ ἔαντον τὴν δίκην ἀγορίσασθαι, οὐδὲ εἰς αὐ-

SCHOLIUM.

Praetermissa est const. 25. Quaere cap. 33. them. 3. Adesse causae principalem oportet, si iuriurandum exigatur, vel interrogatio fieri debeat, vel scriptum proferatur, isque interrogandus sit, an scriptum agnoscat.

INTERPRETATIO.

Unusquisque, si maluerit, pecuniarias causas per procuratorem exercere potest, nisi id iusta aliqua causa prohibeat. Hoc autem intellige de privatis. Nam qui in dignitate positi sunt, etiam inviti per procuratores agunt et conveniuntur, quoniam alioqui causa cadunt, ut ostendit const. 25. huius tit. Tu autem scias, id hodie passim et sine discrimine non obtinere in omnibus dignitate conspicuis, sed in solis illustribus, et qui supra hos sunt. Nam qui infra hos sunt, per se causas suas exercent, ex Novell. 71. Porro scias, ius liborum, vel ingenuitatis iudicium per procuratorem exerceri, ut lib. 4. tit. 19. Sciendum quoque est, posse aliquem de statu suo per procuratorem litigare, sicut dictum lib. 7. tit. 17. const. 1. Lege lib. 9. tit. 2. const. 15. ubi dicitur, potentiores iudicia criminalia per procuratorem perseguiri. Scias denique, secundum lib. 6. tit. 2. const. 4. furti quoque et servi corrupti actiones per procuratorem exerceri posse.

THALELAEI.

Saepe actione adversus aliquem instituta apud gloriissimos Praefectos, sententia fertur, quae reum iubet vel per se, vel per acceptabilem procuratorem respondere: saepe autem generalius sententia continet, reum admonendum, ut respondeat ad ea, quae obiciuntur. Ait igitur haec constitutio, sive designatum sit sententia, reum vel per se vel per procuratorem causae adesse debere, sive non designatum sit, tamen si controversia sit pecuniaria, reo, si maluerit, licere procuratorem dare, et nominatim quidem, si maximi iudicis sententia tale quid continet. Observa igitur hanc constitutionem. Plurimi enim apparitorum, reos turbantes, dicere solent: ecce! maxima sententia tibi non permisit procuratorem dare; sed maxima iudicia omnino per te accipere debes. Enimvero id recte sanciens haec constitutio, in fine addit, non licere procuratorem dare, licet pecuniaria controversia sit, si Praefectus Praetorio iusta motus causa iusserit ipsum per se respondere. Versio autem ad verbum facta ita habet: In pecuniariis controversiis, etsi hoc praecepti vel sententiae minime designat auctoritas, sine discrimine tamen unicuique, si maluerit, per procuratorem respondendi tribuimus facultatem, nisi forte quosdam iustiores nonnunquam ob causas vehementior sedis vestrae vocavit auctoritas.

minime] Observa verbum auctoritas. Saepe enim, ut dixi, haec sententia reo permittit iudicium per procuratorem accipere: saepe autem nihil tale permittit. Verum licet id nominatim maximi iudicis effatum non permittat, tamen constitutio iuxta generalem regulam reo, si voluerit, concedit dare procuratorem.

passim] Recte hoc addidit constitutio. Nam de reis loquitur, quibus etiam infamia notatis permisum est dare procuratorem. Rei autem personae non opponit procuratoria exceptio, sicut novimus ex tit. D. de Procuratoribus.

sia autem maluerit] Intellige, procuratorem dare. Si enim constitutione permittente ipse maluerit litem per se exercere, nulla eum lex cogit procuratorem con-

f) Scribe, γνῶθι, ut in Schol. Basil. Fabr. R. g) Cod. Haen. male σερβινόρογμ. h) Cod. Haen. δι' αὐτοῦ. Ia marg. διὰ ουσιοῦ. έ) Lege εἰ καὶ τῆς. R. k) Reponenda pristina lectio, οημάνει. Glossae Philoxeni: Designet, οημάνη. R. l) Cod. Haen. βονληθή. m) Cod. Haen. η δια. n) Lego, τινας διὰ δικαιοτέρας. R. o) In L. 26. C. h. t. ita editur: iustiores nonnunquam ob causas vehementiores, maximi iudicis vocabit auctoritas. Sed recte ex conjectura emendavit Ianus a Costa ad Decret. h. t. p. 238. 240. iustiores nonnunquam ob causas, vehementior maximi iudicis vocabit auctoritas: idque probat Schulting. Enarrat. Dig. h. t. §. IV. p. 372. et plane confirmant Graeci nostri. Praeterea observes, eosdem olim non maximi iudicis vocabit, sed sedis vestrae vocavit legisse. Male in MS. erat καθέδρας τῆς ἡμετέρας pro ὑμετέρας. Data enim est constitutio ad Anthemium P. P. Vide Notit. Dignit. Cod. Theodos. pag. 4. R. p) Ante verba έαν μέρτον τοῦτο βονληθεῖ in Cod. Haen. haec legantur: έαν δικαίωσθετι διὰ προκαμπάτων αποκαμπάτων.

τὸν νόμος ἀναγκάζει πάντως δοῦναι προκονδύλωσα, εἰ μὴ ὡραίεστι τῶν ἀξιωματικῶν ἐκείνων τῷ περιεχομένῳ τῇ προκαθούσῃ διατάξει τότε γάρ ἀναγκασθήσεται ὁ ἐναγομένος προκονδύλωσα παρασκέψων, ὥστε μὴ τῆς δίκης ἐπέσῃ.

[τὴς καθ' ἑδραῖς τῆς ὑμετέρας] Σημειώσου, ὅτι μόνη τῇ ἐπιαρχούσῃ τῶν πρωτωρίων ἔχοταν ἀπαγορεύειν τῷ ἐναγομένῳ τὴν τοῦ προκονδύλωσα δόσιν, καὶ ἀποφασίεσθαι πάντα δι' ἑαυτοῦ, καὶ ἀπολαμβάνειν αὐτῶν τὸ δικαιόγνιον, καὶ οὐδὲ αὐτῇ μέτοι τῇ ἐπιαρχούσῃ ἀδικήσεις ἐπιτιχέπει τούτῳ ποιεῖν ἡ διατάξις, ἀλλὰ ὡς ἔχει bona fide^{a)} διὰ δικαιόσης τῆς τότε αὐτίας. ἀλλοὶ οὖν οὐδενὶ ἔχοτι^{b)} ἔξεστον οὐδὲ μετά δικαιάς αὐτίας ἀπαγορεύειν τῷ ἐναγομένῳ τὴν τοῦ προκονδύλωσα δόσιν.

[τὰς κρητικὰς] Τούτῳ πρὸς ἀντιδιαστολὴν εἴησται τῶν πουζίλων, ἐφ' ὧν οὐδενὶ ἔχειται προκονδύλωσα παρασκέψων, ἀλλὰ πάντως ἀναγκάζεται δι' ἑαυτοῦ τὴν κατηγορίαν ὑποδέξασθαι. οὐδέτεροι μέντοι τὰ εἰδηστά ἐν τῷ διπροκονδύλωσθαι τῶν πρωτῶν, ότι τινῶν ἐγκλημάτων τῶν μὴ κεφαλαίων ἔχοντων τὴν καταδίκην, καὶ ἐν πουζίλων δύναται υπέρ τοῦ ἐναγομένου γενέσθαι τὸν δεφενόρα, οὐχ ὥστε εἰναὶ ἡπτηδῆ, αὐτὸς υπομενὴ τὴν καταδίκην, ἀλλὰ ὥστε εἰ περιγένηται, δυνηθεῖν κακῶσαι, καὶ ἐπισχεῖν τὴν κατὰ τὸν ἀποντος καταδίκην.

[ρ'. Ἡ διάταξις^{c)} ἀπαγορεύει, δέοντος δικαιοστηρίων τὸν αὐτὸν εἶναι δημόσιον ἐντολέα, ἀλλὰ ἄλλον μὲν εἶναι ἐν τοῖς μεγίστοις δικαιοστηρίοις τῶν ἐνδοξονάτων διοχόντων τοὺς ἐντολέας· ἄλλον δὲ^{d)} τοὺς τοῖς αὐτοῖς λογιστάτοις διαιτηταῖς ὑπηρετούμενονς ταῖς δίκαιαις καὶ μήτε τὸν ἀρξάμενον τῆς δίκης ἐντολέα παρὰ τῷ διαιτητῇ, αὐτὸν περοιοῦν τὴν δίκην παρὰ τῷ ἐνδοξοτάτῳ φύκοντι^{e)}· ἀλλὰ μετένταλμα γενέσθαι^{f)} παρ' αὐτοῦ πρὸς^{g)} τὸν ἐντολέα τὸν τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἀρχοντι παρεδεγένοντα· μηδεμιᾶς δαπάνης ὡς^{h)} ἐπὶ προβολῆⁱ⁾ ἐντολέως γνομένης^{j)} ἐπὶ τούτῳ τῷ μετεντάλματι^{k)}· μηδὲ κοινῆς^{l)} ἵκανοδοσίας διὰ τούτο οὐδὲ μετένταλμα ἀπαιτούμενης. ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπὶ τῇ τῶν κοινησομένων ἐκπληρώσει ἵκανοδοσίαν, καὶ τὴν ἐπὶ τῇ ἀποδοχῇ ἀσφάλειαν οὐτως ἐξ ἀρχῆς ἀπαγορεύεσθαι, ὡς περιέχεσθαι αὐταῖς καὶ τὰ διπανήματα τοῦ τοιούτου μετεντάλματος· ὥστε ὁ ἐγγνώμενος^{m)} τὴν μίαν τούτων τῶν ἵκανοδοσιῶν, ἐπερωτᾶται ὅτι διολογεῖⁿ⁾· καὶ τούτον τὸν παρὰ τῷ διαιτητῇ ἐντολέα, ἐπὶ τῇ τῶν κοινησομένων ἐκπληρώσει^{o)}, ἡ τῇ ἵκανοδοσίᾳ^{p)} ἐγγεγνῆσθαι· καὶ εἰ συμβῇ^{q)} ἐξ ἀναφορᾶς τοῦ διαιτητοῦ, ἢ ἀπὸ εἰκλήτου διδομένης κατὰ τῆς αὐτοῦ ψήφου μετενεχθῆναι τὴν δίκην εἰς τὸ μέγιστον δικαιοστήριον, οὗτον δὲ τὸ διαιτητής· καὶ τὸν ἐν μετεντάλματος μέλλοντα εἶναι ἐντολέα ἐν τῷ μεγίστῳ δικαιοστηρίῳ, κατὰ τὸν δύμοιον τρόπον ἐγγεγένημα. ἐὰν γάρ^{r)} μὴ ταῦτα πάντα^{s)} παραφυλαχθῇ^{t)}, εἰ μὲν ἐν τῷ μεγίστων δικαιοστηρίων ἡ νομοθεσία παραβαθεῖη, τῷ προσφόρῳ σχοινίῳ πέντε λιτρῶν χρονίον^{u)} καταθήσει ποιήν. εἰ δὲ παρὰ διαιτηταῖς ἡ νομοθεσία παραβαθεῖη, διὰ τῆς δίκης πληρωτῆς, διπροσεδρεύων τῷ λογιστάτῳ διαιτητῇ, μιᾶς χρυσίον λίτρους απαιτηθήσεται ποιήν. οἱ δὲ ἄλλοι δύο οἱ ἐκ τῶν τάξεων ἀφωρισμένοι τῷ διαιτητῇ, ἡτοι αὐτῶν^{v)} σχολῶν,

stituere, nisi forte sit aliquis ex Illustribus iis, qui praecedenti constitutione continentur. Tunc enim reus procuratorem dare cogitur, ne litis sorte careat.

[sedis vestrae] Observa, soli Praefectureae Praetorianae iicere reo interdicere, ne procuratorem constituant, sed ut litem per se exerceat, et iudicium ipse accipiat. Neque vero ipsi Praefectureae hoc sine ulla distinctione facere constitutio permittit, sed ut bona fide fiat ob iustiores nonnunquam causas. Nulli igitur magistratui, nec si iusta causa sit, licet reo procuratoris dationem interdicere.

[pecuniariis] Hoc ad distinctionem publicarum causarum dictum est, in quibus nemini licet procuratorem constituire, sed ipse cogitur accusationem susciperere. Nostri, quae tradita sint tit. D. de Procuratoribus, videbunt in criminibus quibusdam non capitalibus, et in publicis rei defensorem esse posse, non ut si reus victus sit, ipse condemnationem patiatur, sed ut si superstes sit, impeditat et inhibeat sententiam, quae in absentem ferenda est.

C. Constitutio vetat, ne idem in duobus iudiciis L. 27.
euīusquam publicus procurator sit, sed ut alii sint in C. II. 12. in
maiōribus auditoriis gloriōsissimorum Praesidūm pro
curatores, alii apud facundissimos pedaneos iudices
agant: et ne idem, qui apud pedaneum iudicem coepit
causam agere, eandem etiam agat apud gloriōsissimum
Praesidēm: sed negotii sive mandati translatio ab eo
fiat in aliquem ex his, qui in foro gloriōsissimi Prae-
sidis procuratorum officio funguntur: nullo sumtu facto
ob dationem procuratoris in hæc translatione: neque
solita sive communi satisdatione ob hanc translationem
exigenda. Sed et iudicatum solvi satisdatio, et de
rato cautio sic ab initio concipiatur, ut comprehendat
etiam sumtum huiusc translationis: ita ut qui hanc
vel illam cautionem emittat, et procuratoris personam
apud pedaneum iudicem confirmet per iudicatum solvi
vel de rato satisdationem: et si contingat per relatio-
nem iudicis, vel appellationem litem transferri in ma-
ius auditorium, cuius est iudex pedaneus, etiam eum,
qui ex mandati sive negotii translatione futurus est
in maiore auditorio procurator, similiter confirmet.
Nisi haec omnia observata fuerint, siquidem in maiore
auditorio constitutio violetur, competenti serino quin-
quaginta librarum auri poenam persolvet: si vero apud
iudices pedaneos, executor litis, sive apparitor diser-
tissimi iudicis auri libram poenae nomine pendet: alii
vero duo, qui ex cohortibus vel scholis iudici pedaneo
adtributi sunt, duas libras auri. Ipse autem procura-
tor, qui constitutioni non obtemperaverit, verberibus
coerceatur a Praeside, vel iudice, procuratoris officio
in posterum arcendus.

g) Ante bona fide in Cod. Haen. articulus δι legitur. *r)* Forte ἀρχοντι. R. Etiam Cod. Haen. ἕκορτι. Probanda videtur Ruhnkenii conjectura. *s)* Hanc constitutionem, quae in Codice nostro desideratur, primus Graece protulit Iac. Cuiaciūs Observ. XIII. cap. 5. eodem MSto, quo postea Fabrotus, usus: ut adeo mireris, alias scripturæ esse varietates. Eandem constitutionem latine vertit Anton. Contius, inseruitque Codici a se edito: nos Fabroti versionem dedimus. R. Digni sunt qui conferantur Witte die leges restituta des Iust. Codex. p. 153. sq. et Biener in Zeitschrift für gesch. Rechtswiss. T. VII. p. 288. *t)* Non agnoscit δέ Fabrot. Sed recte Cuiac. Mox αὐτοῖς ab utroque abest. Merito, R. Codd. Coisl. et Haen. eadem habent, quae Ruhnkenius. *u)* Voci ἀρχοντι male apud Fabrot. subiicitur παρεδρεύοντα, quod mox, ubi ipsi sedes commoda et propria est, desideratur. Secus est in Cod. nostro et apud Cuiac. R. Etiam in Codd. Coisl. et Haen. vox παρεδρεύοντα hoc loco recte omittitur. *v)* Cod. Coisl. Fabr. et Cuiac. γλεσθαν. Cod. Haen. et Ruhn. γενέσθαν. *w)* Cuiac. περι. *x)* ὡς deest apud Cuiac. R. Deest etiam in Cod. Coisl. *y)* Cod. Coisl. et Fabr. γνομένης. *z)* Cod. Haen. μετελθάματα. *a)* Cod. Coisl. melius, ut opinor, καινῆς. i. e. ποντα satisdatione ob hanc translationem non exigenda. *b)* Cod. Coisl. male ἐγγύμενος. *c)* Basil. Fabroti διολογώ. Mox eadem τοῦτον παρά. R. Sic et Cuiaciūs. *d)* In marg. Cod. Haen. adscriptum est: τῇ iudicati solvi. *e)* Basil. Fabr. et Cuiac. τῇ ἵκανοδοσίᾳ. *f)* γάρ deest apud Cuiac. R. *g)* Fabr. et Cuiac. πάντα ταῦτα. *h)* Cod. Coisl. Fabr. Cuiac. παραφυλαχθεῖη. *i)* Cod. Coisl. Fabr. Cuiac. πάντες γενιστον λιτρῶν. *k)* Κενα Basil. Fabroti ἐν τῷ. R. Sic etiam Cuiaciūs.

δόν χρυσίον λιτοῶν ἀπαιτηθήσονται πρόστιμον. αὐτὸς δὲ ἐντολεύς¹⁾, ἀφ' οὗ τι παραβαθείη, πληγαῖς σωφρο-
νέσθω παρὰ τὸν ἡρχοντος, ἢ τοῦ διαιτητοῦ, κεκαλυ-
μένος τοῦ λοιποῦ, ἐντολεὺς ἐν δικαστηρίῳ δίδοσθαι²⁾.

ΣΧΟΛΙΟΝ³⁾.

καὶ τὴν ἐπὶ τῇ τῷν κριθησομένων] Τῇ ἰουδικάτον
σόλου.
καὶ τὴν ἐπὶ τῇ ἀποδοχῇ ἀσφάλειαν] Τῇ φέτα φέμι-
τῇ τῇ τῷν κριθησομένων] Τῇ ἰουδικάτον σόλου·
τῇ φάτα φέμι.
ἢ ἀπὸ ἐκκλήστου] Ζήτει τὸ λέ. κεφάλαιον.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ.

Αὐτὸς δικαστηρίων οὐ γίγεται τις ἐντολεὺς δηλογότι ἐν ταυ-
τοῖς. ἢ ἰουδικάτου πατέρων μόνον τοῦ πρωτοτυποῦ ἀρμόζει, εἰ μὴ
ἄρα ἥττων ἐστὶ πατέρων τὴν διαιτητὴν τῆς α'. διατ. τοῦ λθ'. τίτλ.
τοῦ ε. βιβλίου. μὴ οὖν ἐναντιθῇ σοι ἢ α'. διατ. τοῦ μ'. τίτλ.
τοῦ ζ. βιβλίου, λέγουσα, ὅτι δεῖ τὸν διαιτητὸν καταδικάζειν τὸν
προκομιδάτων, καὶ οὐ τὸν πρωτοτυποῦ. καὶ γάρ καταδικάζε-
ται μὲν ὁ προκομιδάτω, πατέρων δὲ τοῦ πρωτοτυποῦ ἀρμόζει ἢ
ἰουδικάτου. οὐτώς δὲ εἴρηται καὶ ἐπὶ τῷν ὄργανον⁴⁾ δικαζό-
μενων διὸ κηδεμονίαν ἐν τῷ ε. βιβλ. τίτλ. λθ'. διατ. α. ὅτι
καὶ κηδεμῶν παταδικάζεται, ὅμως ἢ ἰουδικάτου πατέρων τὸν ὄρ-
γανον δίδοται, καὶ νῦν ἐστὶ τῶν κε. ἐνιαυτῶν.

ΘΑΛΕΑΙΟΥ.

"Ἐξομεν σὺν θεῷ μαθέν προῖντες ἐν τῷ γ'. βιβλίῳ τούτου
κιβωτίου, οτι εἰσὶ τινὲς ἐν τῇ βιβλίῳ πάλαι διαιτηταί, καὶ παρά-
τον ἐνδοξοτάτων στρατηγῶν, καὶ παρὰ ἄλλων ὀρχώντων διδό-
μενοι, οἵ τις παραπλεόνταί τοι τῶν δικιῶν ἀκρώσεις, ἐπειδὴ τοί-
των συνέβαινε τοὺς αὐτοὺς ἐντολέας καὶ τὸν ἐνδοξοτάτων ἀρ-
χόντων ὄντας, καὶ τούτων τῶν λογιστάτων διαιτητῶν εἶναι, καὶ
ἐντεῦθεν εἰποτες ὑπερθέσεις ἐγένοτο πᾶς δικαίος, μὴ σολη-
ζόντων τῶν ἐντολέων, καὶ τοῖς ἐνδοξοτάτοις ἀρχοντοι παραπλεό-
ντεν, καὶ τοῖς διαιτητάς, ἔνομοθέτησον ἐν πρωτοτυποῖς ἢ διά-
ταξις αὐτῆς, ἄλλους μὲν εἶναι ἐν τοῖς μεγάλοις δικαιοτηρίοις
τοῦ ἐνδοξοτάτων ἀρχόντων, ἄλλους δὲ τοῦ αὐτῶν λογιστά-
των διαιτητάς, πάλαι δὲ ἵνα, μὴ πολλάκις ὃ αὐτὸς ἐντολέν,
καὶ παρὰ τοῦ ἐνδοξοτάτοις ἐπαρχοῖς, καὶ παρὰ τῷ ἐνδοξοτάτῳ
ἀρχοντί⁵⁾ δοθῆ, καὶ ἐμποδίζειν πάλιν τὰ δικαιότητα, νομο-
θεῖτε, μηδέποτε τὸν αὐτὸν ἐντολέα δύο ἐνδοξοτάτοις ἀρχοντοι
παραμένειν ἢ τοι προεδρεύειν⁶⁾. ἐπειδὴ καὶ συντελεῖται ἡ τεμνον-
τος τὸν δίκαιον τὸν διαιτητοῦ, ἐκκλήτῳ λογισμῷ τοῦ πετειδη-
κασθέντι, ἢ ἀπορούντος τοῦ διαιτητοῦ πρὸς τὴν τομὴν τῆς
ὑποθέσεως, αὐτοφορᾷ λογισμῷ τοῦ διαιτητοῦ πρὸς τὸν ἐν-
δοξοτάτον ἀρχοντα, οὐ τινὸς ἐστιν διαιτητής⁷⁾ καὶ ἐντεῦθεν ἡ
δικαίη ἢ ἀρχόντεως παῖδες διαιτητῇ λέγεται⁸⁾ μεταφέρεσθαι⁹⁾
παῖδες τῷ ἐνδοξοτάτῳ αὐτοῦ¹⁰⁾ ἀρχοντί¹¹⁾ γομοθετεῖ ἡ διαιτητή,
αὐτὸν περιποιοῦν τῷ δίκαιῳ παῖδες τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἀρχοντί¹²⁾,
αὐτὸν εξῆς, ὡς ἐν τῷ βιβλίῳ¹³⁾ κείται σημειώσων δὲ αὐτῶν
προσομίων τῆς διαιτᾶς εἰς, οἵ τις ἐισηγήσιμος δίκαιος ἐξείνας μό-
ρις πολλεῖ παταρισῶν, ταῖς παῖδες ἀρχοντοι εἰσηγομένας, οὐ μηρ
τῷ παρὰ διαιτητᾶς παταριμένας, σημειώσων δὲ ἔκπιον¹⁴⁾ ὅτι
καὶ τὴν ἰουδικάτου σόλουν καὶ τὴν ratam rem οὐτοὶ εἰς ἀρχῆς
ἐπεργωτάσθαι γομοθετεῖ ἡ διαιτητή, ὥστε τὸν ἐγγυητὴν μη μο-
νον τὸν δεδομένον πρωτοτυποῦ ἐντολέα ἐγγυάσθαι, ἄλλα καὶ
τὸν μέλλοντα ἀπὸ μετεντάλματος γίνεσθαι δευτερον ἐντολέα.
θέπε, πῶς ἡ διαιτητής αὐτῆς κελεύει, ὥστε ἀναθέν τὸν ἐγγυ-
την ἄρτιον ἐπεργωτάσθαι, ἐν ὧ μετεγγυάται, καὶ τὸν μετὰ τὴν
ἐκκλήστον μέλλοντα γίνεσθαι ἐκ τοῦ μετεντάλματος ἐγγυητήν¹⁵⁾.

πληγωτής¹⁶⁾] Τὶς ἐστιν ὁ πληγωτής τῆς ἐποθέσεως, ὁ
ἀφωματευόντος τῷ διαιτητῇ, ἢ οἱ δύο αὐτοῖς, ὁν μέμνηται ἡ διαιτη-
τής αὐτῆς; αὐτομενον εἰ τῷ τοτί τῷ βιβλίῳ σὺν θεῷ προῖν
μαθέν. σημειώσω δὲ ξένον ἐπιτίμων τῆς διαιτᾶς, τὸ πληγω-
ρενεύθιμον τοι καὶ ἐντίμῳ ὅντι γενεύθαι δίκαιης ἐντολέα.

SCHOLIUM.

vel appellationem] Quaere cap. 35.

THEODORI.

Duorum iudiciorum nemo fit procurator. Iudicati actio
adversus solum principalem competit, nisi minor sit se-
cundum distinctionem const. I. tit. 39. lib. 5. Itaque ne
credas tibi obstare const. I. tit. 45. lib. 7. quae ait, pro-
curatorem a iudice condemnandum esse, non litis do-
minum. Etenim condemnatur quidem procurator, sed
iudicati actio adversus litis dominum competit. Sic et-
iam dicitur de pupillis per tutorem litigantibus lib. 5.
tit. 39. const. I. scilicet, quamvis tutor condemnatus sit,
iudicati tamen actionem adversus pupillum exerceri, si
vicesimum quintum aetatis annum egressus est.

THALEAEI.

Progressi Deo bene iuvante, lib. 3. huius Cod. disce-
mus, esse quosdam in regia urbe iudices pedaneos, tum
a glorioissimis Praefectis, tum ab aliis Praesidibus da-
tos, quibus causarum cognitiones committantur. Quia
igitur contingebat, ut iidem et apud glorioissimos Prae-
sides, et apud facundissimos pedaneos iudices procura-
tores essent, et hinc, ut fieri solet, lites protraherentur,
cum procuratores glorioissimis Praesidibus, et iudicibus
pedaneis eodem tempore vacare non possent, haec con-
stitutio in prooemio sancivit, ut alii in maioribus audi-
toriis glorioissimorum Praesidum procuratores essent,
alii apud eorundem facundissimos iudices pedaneos age-
rent. Rursus vero, ne saepē idem procurator et apud
glorioissimos Praefectos, et apud glorioissimum Prae-
sidem detur, et sic denuo iudicia impedianter, sancit,
ne unquam idem procurator apud duos glorioissimos
Praesides libitis subministrat, vel adsidet: quoniam
etiam continget, aut decadente item iudice pedaneo,
ut condemnatus appellatione utatur, aut dubitante iudice
pedaneo de litis decisione, ut relationem faciat iudex
pedaneus ad glorioissimum Praesidem, in cuius foro
libitis subministrat; atque inde causa apud iudicem pe-
daneum agi coepita transferri dicatur ad glorioissimum
eius Praesidem; sancit constitutio, ne idem, qui apud
pedaneum iudicem coepit causam agere, eandem etiam
agat apud glorioissimum Praesidem, et quae deinceps
sequuntur in Basilico. Observa autem, constitutionem
eas tantum lites in iudicium deductas vocare, quae apud
Praesides, non quae apud iudices instituta sunt. Ob-
serva quoque, constitutionem sancire, ut iudicatum solvi
satisfiat, et de rato cautio sic ab initio concipiatur,
ut fideiussor non solum pro procuratore priore fidei-
beat, sed etiam pro eo, qui ex negotii translatione sec-
undus procurator futurus est. Vide, quomodo consti-
tutio iubeat, ut fideiussor retro cautionem emittat, qua-
etiam is, qui post appellationem ex translatione procura-
tor futurus est, comprehendatur.

executor] Quis est ille litis executor, diversus a
iudice, vel quinam sunt duo isti viri, quorum constitutio
meminit? De his lib. 3. Deo bene iuvante, progressus
cognoscet. Observa autem singularem huius constitutionis
poenam, qua etiam is, qui integra fama est, a procura-
toris officio arcetur.

1) Fabr. et Cuiac. δὲ ἐντολεύς. 2) Cuiac. γίνεσθαι. Fabr. γίνεσθαι. R. Cod. Coisl. γίνεσθαι. 3) Haec Scholia ante
Theodori interpretationem addit Cod. Haen. Desiderantur in editione Ruhnkenii. 4) Cod. Haen. ηπὶ τῶν ὄργανων. Quod in
textum recepi. Ruhnk. praepositionem ἐπὶ omittit. 5) έπιν scribendum. R. Recte, licet et Cod. Haen. καὶ habeat. 6) Cod.
Haen. τοὺς addit. 7) Cod. Haen. τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἢ παῖδες ἐπειδὴ ἐνδοξοτάτῳ ἀρχοντί. 8) Cod. Haen. λέγεσθαι. 9) Cod. Haen
μετεγέρετο. 10) Vox αὐτοῦ in textu Cod. Haen. deest, sed in margine additur. 11) Cod. Haen. ἀρχάμενον. 12) Vide, quae
notavit Ruhnkenius supra ad interpretationem Thaleaei ad cap. 88. h. t. 13) Forte legendum est ἐντολέα. R.

ρω. ^γ) Οὐ πᾶσιν ἐφεῖται ποιεῖν ἑταρέας ^ζ), ἡ συ-
στήματα, ἡ σωματεῖα ^ᾳ). ἀλλ ἐπὶ δημοσίων τελῶν
καὶ μετάλλων ὄφγύρον καὶ χρυσοῦ, καὶ ἀλυκᾶν, καὶ ^ῃ)
μαγνήτων, καὶ ναυκλήρων, καὶ τινῶν ἀλλων ἀπὸ νόμου
βεβαιωθέντων. καὶ ἔχεστιν αὐτοῖς κατὰ μίμησιν τῆς
πόλεως ἔχειν πρόγραμμα κοινά, καὶ ὄφκλαν ^ῃ), καὶ ἐνά-
γοντα ἥγονν σύνδικον, δὲ οὖν πράττεται τὰ κοινά ^ῃ).
καὶ ἐὰν μή ἔστιν ^ῃ) διεκδικῶν, εἰς νομὴν δὲ ἐνάγων
πέμπεται ^ῃ) τῶν κοινῶν. καὶ εἰ οὕτως ὑπέρθανται,
διαλαλεῖ δὲ πράττω ^ῃ) τὰ πρόγραμμα πραθῆναι, αὐ-
τοὺς ^ῃ) διεκδικῆσαι. οὐδὲ δοκεῖ δὲ σύνδικος εἶναι, ἐὰν ^ῃ)
ἀπεστιν, ἡ διὰ νόσου ἐμποδίζεται ^ῃ), ἡ ἀνίκανός ἔστιν ^ῃ)
πρὸς τὸ κυνῆσαι. καὶ ἔχωτικῷ τὴν διμάδα διεκδικεῖν
ἐπιτέραπται.

οὐ πᾶσιν ἐφεῖται] Βιβλ. γ. τῶν διγ. τίτ. α. ^ῳ).

ΣΧΟΛΙΟΝ.
συστήματα] Ἀνάγνωσθι τὸν κβ. τίτλ. τοῦ μζ. βιβλ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

^ᾳΟ τίτλος ἐπιγέραπται, ὅπερ ^ῃ) ἀπὸ οἰκουμήνην τῆς διμάδος
ὑρούματι ^ῃ) ἡ ἐντοπίον ^ῃ) πράττεται. ἐντεῦθεν περὶ κοινωνώσων
τοιούτων διμάδος δὲ νομοθέτης φησί, καὶ τέως ὁ Γάιος δι-
δύσκων, τίνων ἐπιτέταπται ἑταρέας, ἡ κολέγιον, ἡ σωματεῖον
συστήμασθαι. λέγει γάρ, ὅτι οὔτε ἑταρέας, οὔτε κολέγιον,
οὔτε σύστημα, οὔτε σωματεῖον ἐφεῖται τοῖς τυχοῦντος κύρῳ, ἡ
οὐς ἔτυχε, λέγειν ^ῃ). οὐδὲ γὰρ ἐφεῖται τὰ τῶν εἰδημένων ἔχειν,
εἴ μη ἐκείνοις, οἷς ιδικῶς ἐπιτέταπται. καὶ ὑπὸ νόμου καὶ
δόγματος καὶ διατάξεως τὸ τοιούτον πρόγραμμα τιμωρεῖται. ἐν
ὅλῃσι δὲ μόνον αἵματις τὰ τοιαῦτα συγκεχωρηταὶ σωματεῖον
τοῖς κοιλέγιον, οἷον ἐπιτέτρωσται τοῖς κοινοῖς τῶν δημοσίων
τελῶν, τέως τοῖς δημόσιοις ἐκλαβοῦσι τέλος λιμένος τυχοῦν ἡ
πιλόν, σωματεῖα ἔχειν. ὡς περὶ οὐν καὶ τοῖς κοινωνοῖς, ἤτοι
ἐπιλέγοντος τῶν ὄφγυρων, ἤτοι τῶν μετάλλων τοῦ χρυσοῦ, καὶ
τοῦ ὄφγυρου, καὶ των ἄλλων. εἰσὶ δὲ καὶ ἐν τῇ Ρώμῃ φιλαρά-
κολέγια, ὅπερ τὸ σωματεῖον δημάτος ^ῃ) συγκεκριμένον καὶ διατάξει
τῶν βιοτελέων ἐβεβιώθη, ὃς τὸ τον ἀγορακοπων, ἤτοι μαγά-
πων, καὶ ἐτέρων τινῶν, οἷς τὰ αὐτὰ δόγματα καὶ διατάξεις
σύστημα ἔχειν συνεχωροῦσαν. ἔστι δὲ καὶ τὸ τῶν νῦν ἀρχόντων ^ῃ)
τούτο μὲν ἐν τῇ Ρώμῃ, τοῦτο δὲ καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις
συστήμα, καὶ αὐτὸς δόγματι τοῖς καὶ διατάξεις βεβαιωμένον.
οἷς καὶ σωματεῖα ἔχειν ἐπιτέτρωσται κολέγιον, ἡ ἑταρέας, ἡ
ἐτέρων τινός, τοντοῖς ἐφεῖται καθ' ἕποδειγμα τῶν πόλεων,
πρόγραμμα ἔχειν κοινά, καὶ ὄφκλαν κοινήν, καὶ σύνδικον, δι' οὐ
συνδικού πάτητο πρόστατος καὶ ποιεῖ διναντια τὰ κοινά, καθ'
ποιέιται εἰκάσιον. διὸ εἴγε μηδέποτε τοὺς ἀπὸ τοῦ κοιλέγιον ἤτοι
συστήματος δεφερεύοντο, τότε τὰ κοινά τοιντον πρόγραμμα δι-
δοται εἰς νομὴν τῷ ἐπιφερομένῳ, καὶ δεικνύνται ^ῃ) ὄφελοςθατί τι
ἐν τοῦ κοιλέγιον. καὶ εἰσὶ μὴ οὕτως ὑπομηροῦσθεντες αὐτὸν ἡ
ἐπερος ὄντωται αὐτῶν διανοτῶσιν πρὸς τὸν οἰκεῖον δεφερεύοντα,
τότε καὶ πιπράσκειν τὰ εἰπίκοντα τοιντον πρόγραμμα
τοῖς νεμομένοις δὲ πρώτῳ. τότε δὲ νοεῖται τὸ κοιλέγιον μὴ
ἔχειν σύνδικον ^ῃ), οὐ μονον ἔνθα μηδὲ προεβάλετο τινα τὴν
ὄφκλην, ἀλλὰ καὶ προεβάλετο μέν ^ῃ), δὲ προβληθεῖς ἀπεστιν,
ἡ ὑπὸ αὐθεντείας ἐμποδίζεται, ἡ ἀπετιτήδειος εὐτὸς πρὸς τὸ πρωτεύ-
ται καὶ διοικεῖ τὰ κοινά. συγδικον δὲ μὴ ἔποντος, ἡ ὑπότος
μεν, ἀπολημπανομένου δέ, ἡ ἀσθενοῦντος, ἡ ἀπετιτήδειος ἔχον-
τος, καὶ ^ῃ) ἔχωτικὸς δεφερεύειν βιοληται τὴν διμάδα, ἐπιτέρ-
πει αὐτῷ δὲ πρώτῳ τοιντον ποιεῖν, ὡς περὶ καὶ ἐπὶ ταῖς τῶν
ἰδιωτῶν δεφερεύοντος παραφυλάττεται. τοιντον γὰρ τῷ τρόπῳ
ποιεῖται, διὸ τῆς δεφερεύοντος βελτίων γίνεται τῆς διμάδος ἡ
νίγεσις, ὡς περὶ καὶ ἐπὶ ταῖς τῶν ἰδιωτῶν δεφερεύοντος παραφυ-
λάττεται ^ῃ).

^ῃ) Cap. 101. in Cod. Haen. inscribitur: *Gaiu*; apud Fabr. *I. au.* In reliquis omnibus nomen *Icti* deest. ^ζ) Fabr. Syn. et Cod. Coisl. ἑταρέας. ^ᾳ) Syn. σωματεῖα. ^ῃ) καὶ in Cod. Coisl. omittitur. ^ῃ) Cod. Coisl. ὄφκλα. Syn. ὄφκλα. ^ῃ) Hactenus usque ad πράττεται τὰ κοινά Syn. p. 106. hoc caput exhibet. ^ῃ) Fabr. γ. habet pro ἔστιν. ^ῃ) Fabr. male πεπίτω. ^ῃ) Cod. Coisl. διαλαλεῖς πράττω. ^ῃ) Basil. Fabr. αὐτοὺς δὲ διεκδικῆσαι. Minus bene Fabrotus vertit, et ut ipsi defendantur. R. ^ῃ) Fabr. εἰ habet pro ἔστιν. ^ῃ) Cod. Coisl. ἐμποδίζεται. ^ῃ) Fabr. et Cod. Coisl. ἔστι. ^ῳ) Hoc scholium addit Cod. Haen. Deest apud Ruhnuk. Ceterum pro τίτ. α. legendum est τίτ. δ. tit. 4. ^ῳ) ὅπερ in Cod. Haen. in margine suppletur. ^ῃ) Cod. Haen. male οὐδέποτα. ^ῃ) Cod. Haen. ἑναντίον αὐτῆς. ^ῃ) Scribe ἔχειν. R. ^ῃ) Cod. Haen. male δόγμα. ^ῃ) Interpres procul dubio scripsit: ναυαγοχόντων. R. ^ῃ) Cod. Haen. διεκνύται. ^ῃ) Cod. Haen. οὐδέποτε καὶ τὸ σύστημα. ^ῃ) Sic Cod. Haen. In Cod. Leid. quo Ruhnkenius usus est, haec leguntur: καὶ τὸ προεβάλετο τινα τὴν ὄφκλην. Haec verba τινα τὴν ὄφκλην, male repetita videri Ruhnkenius notavit, idque Cod. Haen. auctoritate probatur, a quo haec verba absunt. ^ῳ) Cod. Haen. τάπει πάντα. ^ῃ) Haec verba ὡς περὶ — παραφυλάττεται addit Cod. Haen. Desiderantur apud Ruhnkenium.

CL. Non omnibus instituere societates, vel col-
legia, vel corpora conceditur: sed fit hoc in vecti-
galibus publicis, et auri fodinis, et argenti fodinis,
et salinis, et mancipibus, et naviculariis, et aliis
quibusdam a iure confirmatis. Ac permissum iis est
ad exemplum reipublicae habere res communes, et ar-
cam, et actorem sive syndicū, per quem ea, quae
communiter agi oporteat, fiunt. Quodsi nemo eos de-
fendat, in possessionem rerum communium actor mit-
titur: et si ita quoque rem trahant, interloquitur Prae-
tor, ut res veneant, et ut ipsi defendant. Non esse
autem actor videtur, si absit, aut valetudine impedia-
tur, aut inhabilis sit ad agendum. Extraneo quoque
universitatē defendere permissum est.

L. I.
D. III. 4.

non omnibus conceditur] Lib. 3. Digest. tit. I.

SCHOLIUM.

collegia] Lege tit. 22. lib. 47.

INTERPRETATIG.

Titulus inscribitur, quod cuiuscunque universitatis no-
mine vel contra eam agatur. Legislator hic agit de cu-
ratoribus, vel syndicis universitatis, et Gaius docet,
quibus permissum sit societatem, vel collegium, vel cor-
pus constitueri. Ait enim, neque societatem, neque
collegium, neque corpus passim omnibus habere concedi.
Neque quicquam eorum, quae diximus, habere licet,
nisi his, quibus specialiter concessum est. Nam et legi-
bus et SCtis et Principum constitutionibus ea res coer-
cetur. Paucis vero in causis concessa sunt huiusmodi
corpora et collegia, ut ecce sociis publicorum vectigal-
ium, qui portus vel portarum vectigal exigunt, per-
missum est corpus habere, ut etiam sociis vel conducedi-
toribus fodinarum, vel metallorum, auri et argenti,
aliisque. Item Romae certa sunt collegia, quorum cor-
pus Senatusconsultis, atque Principum constitutionibus
confirmatum est: veluti pistorum, et mancipum, et quo-
rundam aliorum, quibus eadem SCta et constitutiones
collegium habere concesserunt. Est quoque naviculario-
rum collegium tum Romae, tum in provinciis, SCtis
Principumque constitutionibus et ipsum confirmatum.
Quibus autem permissum est corpus habere collegii, so-
ciatatis, sive cuiuscunque alterius, iis conceditur ad
exemplum reipublicae res habere communes, et arcam
communem, et syndicū, per quem tanquam in repu-
blica, quod communiter agi oporteat, agatur. Quodsi
nemo ex collegio aut corpore eos defendat, quod eorum
commune erit, possidetur ab actore, qui sibi aliquid ex
collegio deberi demonstraverit: et si ne sic quidem ad-
moniti aut ipsi aut alias eorum nomine ad defensionem
excitetur, tunc Praetor communes res a possidentibus
vendi iubet. Collegium autem intelligitur nullum habere
syndicum, non solum si neminem constituerint, sed si
etiam constituerint, is autem vel absit, vel morbo im-
pediat, vel inidoneus sit ad agendum, et ad admini-
strandas res communes. Si autem nullus sit syndicus,
vel si etiam sit, absit tamen, aut aegrotet, aut inhabilis
reperiatur, si extranei universitatē defendere velit,
Praetor id facere permittit, sicut in privatorum defen-
sionibus observatur. Hoc enim modo, id est, per de-
fensionem, melior conditio universitatis fit, ut etiam in
privatorum defensionibus observatur.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΗ.

Τέος, ὥστε αὐτὸν τὸν δεφενδένειν ὁ φείλοντα πρότερον τὴν ιουδαιάτων σόλου διδόναι, ἢ καὶ τὴν ratam rem. τί γάρ, ὅτι in rem ἔκαπεν; οὐδέποτε γάρ ἐν τοῦ μὲν διγ. τοῦ προλαβότος τίτλον μαθῶ, ὅτι ὁ ἀλιεύοντας τὴν in rem ἐποδεχόμενος, καὶ τὴν ratam rem ἀναγκή ἔχει διδόναι.

Ο τοιοῦτος τίτλος οὐκ ἔστιν ἐν τῷ καδικῷ· ἔστι δὲ μέρος τοῦ προλαβόντος. ἐν δὲ μη. τίτλῳ τοῦ εἰ. βιβλίον διαλαμβάνει περὶ θεωτῶν γ) ἢ ἀπλώς οὐκ ἀπεγραφεμένων συντηματων καὶ βιβλ. μ. τίτλ. ίδ. δικ. β. καὶ γ. τίτλ. κε. δικ. ζ.

L. 2. φρ'. z) Ο δοθεὶς σύνδικος ἀπὸ πόλεως ἢ ὁμάδος
D. III. 4. οὐ δοκεῖ δεδόσθαι παρὰ τῶν πολλῶν ^{a)}. οὐ γάρ τῷ ^{b)}
καθέκαστον πράττει, ἀλλὰ τῇ κοινότητι.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

Ζήτει τοῦ ζ. βιβλ. τίτλ. γ. κεφ. ι. Θέμα ε. καὶ τοῦ παρόντος τίτλου καφ. γιά. Θέμα β.

παρὰ τῷ πολλῷ ν] ^{c)} Ο Κύριλλος παρὰ παθ' ἔκαστον ^{c)}.
καθ' ἔκαστον πράττει] Προυκονφάτωρ εἶναι δοκεῖ.

ἘΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὦστε εἰ κατὰ τῆς ὁμάδος ἀπεναγγήλη ἔχειν ὁ ἔκαστος εἶποι, ἀπάγκηρ ἔχει δεφενδένειν τὰς προβαλλομένους ^{d)}, τουτοις, τῷ πόλιν κοινώς ἢ τῷ ὁμάδᾳ· οὐ μή εἰ πρὸς τὸν καθ' ἔκαστον εἶποι τι δίκαιον ἔχειν ὁ ἔκαστος.

ΤΟΥ ΑΝΩΝΤΜΟΥ.

Τριῶν ^{e)} περὶ λεγόντων καταλειφθέντος ἀθεμίτῳ ὁμάδι, ὅπις ἔργωται, ὡς βιβλ. λδ. τίτλ. ε. διγ. γ.

L. 3. φρ'. f) Οιδεὶς δύναται ἡπέρ πόλεως κινεῖν, εἰ μὴ
D. cod. φτιαὶ τόμοις ἐπιτρέπει· τόμοιν δὲ μὴ ὄντος, δην ἡ πόλις
ἢ τὸ διμοιδον αὐτῆς ψηφίσηται ^{g)} μέρος.

ἘΡΜΗΝΕΙΑ.

Οὐδεὶς ἐρεῖται τῷ ἀρμότονον τῇ πόλει ἢ τῷ βούλευτηρίῳ περὶ ἄγωγην, εἰ μὴ ὅτινι ὁ τόμος ἐπιτρέπει τοῦτο ποιεῖν. τί γάρ, ὅτι ἀπορος ἔστιν ἡ ὁμάδη; διατίκαπια δέ, δύνασθαι τὸν ὀφειλόμενόν τι κινεῖν τὰς σγωνύς τοῦ οἰκείου δεβίτορος ἀπόρου τυγχάνοντος. Ιώτας δέ καὶ ἴδιον ἔχει τόμον ἢ πόλις ἢ τὸ βούλευτηρίου, ὧδη τοὺς τῶν δέκα τὸν πρότον τὰς τὸν βούλευτηρίους κινεῖν ἀγούσας, φησι δὲ δὲ ὁ Ηπύλος ἐν τῷ η. διγένεσθαι τὸν παρόντος τίτλου, ὃτι ἐών μήτε δεφενδένται πάροι ταροῦ ἡ πόλις, μήτε παράγματά ἔστιν αὐτῇ σοματικά, τόπει διὰ τὸν δεξιότονον αὐτῆς τὸ ικανὸν τοὺς πολιτικὸν γίνεται δικαιοτάξ ^{h)}. οὐδέποτε τούτοις ἐρεῖται τὰς τῆς πόλεως ἢ τὸ βούλευτηρίουν κινεῖν ἀγούσας, εἰ μὴ ὁ τόμος ἰδιοῖς ἐπιτρέπει. τόμοι δὲ μὴ ἐπιτρέποται, ἐπειδὸν δικαίωμα κινεῖν, ὃ τὸ διμοιδον τῶν βούλευτων μέρος ἐπέτρεψε κινεῖν. ψηφίζοντες δὲ τοῦ διμοιδον τῷ βούλευτων μέρον, ἀναγνωρίζεται κινεῖν, ὃ τὸ κινεῖν ἐπιτρέπουσι, καὶ ταῦτα ἐπέχει βούλευτον, μόνον εἰ καὶ εὐτός ὅπις βούλευτης, ὃς τὸ ε. διγ. δηλοῖς ἐπένο μέντοι καὶ σημειώσασθαι, ἵνα καὶ ἡ τοῦ πετροῦ ψήφος συμβάλλεται τῷ πατέρι, καὶ ἔμπλαν, καὶ μάρρων ὁ Πομπονίας, καὶ συνεπεξόντος δὲ ψηφίζοντος αναβιβάλλεται τῷ συνεπεξόντῳ αὐτὸν προβαλλομένῳ συνδίκων, καὶ ταῦτα ἐνος ἐπέξει βούλευτον, ἐπειδὴ ὡς συμβολεύῃς, καὶ οὐχ ὁ συγγενῆς τοῦ προβαλλομένου ψηφίζεται. τούτῳ δὲ αὐτῷ φυλαττεῖται καὶ ἐπὶ τῇ αὐτήσαι τῶν τιμῶν, ἔργῳ στρατηγῶν ἢ Φοντακούζ ⁱ⁾ προβαλλεῖται τις, ἐκπίνος γάρ δύναται στρατηγῶν, ἢ ἐέρων μετεύκαι τιμὴν, ὃν τὸ διμοιδον τῶν βούλευτῶν προτείλετο μέρος, τῶν εἴσημάνων συμμηριζόμενων τῷ διμοιδον μέραι προσωπῶν, πλὴν εἰ μὴ τόμος τῆς πόλεως ἢ διπρεπῆς κοινωνίαι καὶ ἔπιστοδίζει συγχέειν.

ANNOTATIO.

Ita tamen, ut is, qui defendere debet, prius de iudicato solvendo satisdet, aut de rato caveat. Quid enim, si in rem actum sit? Nostri enim ex dig. 40. praecedentis tit. eum, qui alieno nomine actionem in rem suscipit, etiam de rato cavere debet.

Huiusmodi titulus non extat in Codice; sed est pars praecedentis. Titulus autem 48. lib. 6. agit de licitis vel non prohibitis collegiis, et lib. 1. tit. 14. const. 2. et 3. et tit. 25. const. 7.

CII. Syndicus a civitate vel universitate datus a pluribus datus esse non videtur: non enim pro singulis, sed pro republica intervenit.

SCHOLIUM.

Quaere lib. 7. tit. 8. cap. 10. them. 5. et huius tit. cap. III. them. 2.

a pluribus] Cyrillus: a singulis.

pro singulis intervenit] Procurator esse videtur.

INTERPRETATIO.

Itaque si reus dicat, se adversus universitatem actionem contrariam habere, syndicus debet defendere eos, qui eum constituerunt, id est, rempublicam communiter, vel universitatem: non vero si reus adversus singulos se aliquid iuris habere dicat.

ANONYMI.

Scias, legatum illicitae universitati relictum non valere, ut lib. 34. tit. 5. dig. 8.

CIII. Nulli permittitur civitatis nomine experiri, nisi ei cui lex permittit: aut quem, lege cessante, civitas vel duae eius partes suffragio suo constituerint.

INTERPRETATIO.

Nulli permittitur actionem civitati aut curiae competentem mouere, nisi ei, cui lex hoc facere permittit. Quid enim, si universitas non solvendo sit? Est autem constitutum, ut creditor actiones proprii debitoris, qui non solvendo est, mouere possit. Forte etiam civitas vel curia singularem legem habet, ut decemprimus curiae actiones exerceat. Ait vero Paulus dig. 8. huius tit. si civitas a nemine defendatur, nec quiequam corporale sit, quod possideat, tunc per debitores civitatis creditoribus eiusdem satisficeri. Nulli igitur permittitur civitatis aut curiae actiones exercere, nisi ei cui lex nominatim permittit. Lege autem non permittente, is agere potest, cui duae decurionum partes permiserint. Duabus vero suffragia ferentium decurionum partibus, is quoque, cui actionem committunt, annumeratur, et decurionis obtinet ordinem, dummodo et ipse sit decurio, ut dig. 6. declarat Illud autem notandum est, quod et patris suffragium prodest filio, et filii patri, ut Pomponius ait. Item filius prodest ei, qui in eiusdem patris potestate est, si syndicus sit constitutus, et ordinem unius decurionis obtinet, quia quasi decurio eum decernit, non quasi domestica persona. Idem observatur et in honorum petitione, si quis duumvir aut Phoenicarcha constituantur. Is enim duumvir esse potest, vel alium honorem gerere, quem duae decurionum partes constituerint. dictis personis duabus suffragantium partibus accensitis, nisi lex civitatis vel perpetua consuetudo id prohibeat.

γ) Cod. Haen. Θεωτοῦ. z) Cap. 102. in Cod. Haen. inscribitur: *Ulpianu*; apud Fabr. Οὐλπ. Deest in reliquis nomen Icti. α) Cod. Coisl. παρὰ πολλῶν, omisso τῶν ante πολλῶν. b) Fabr. τό. c) Hoc scholium addit Cod. Haen. Deest apud Ruhnkenium. d) Sic legit Cod. Haen. Recte. Cod. Leid. quo Ruhnkenius usus est, habet βαλλομένους, Ruhnkenius tamen legendum esse coniecit προβαλλομένους. e) Cod. Haen. pro γρῦθῳ habet ἀνάγρωθι. f) Cap. 103. in Cod. Haen. inscribitur: *Idem*. g) Eadem lectionem redde Basilicis (Fabroti), ubi mendose editur ἀντιγράφεται. R. Recte. Etiam Cod. Coisl. et Haen. εὐτῆς ψηφίσεται. h) Vere et εὐστόχως Scheltinga coniiciebat διανοταις. R. i) Vide Iac. Gothofred. in Cod. Theod. Lib. XII. Tit. I. pag. 475. R.